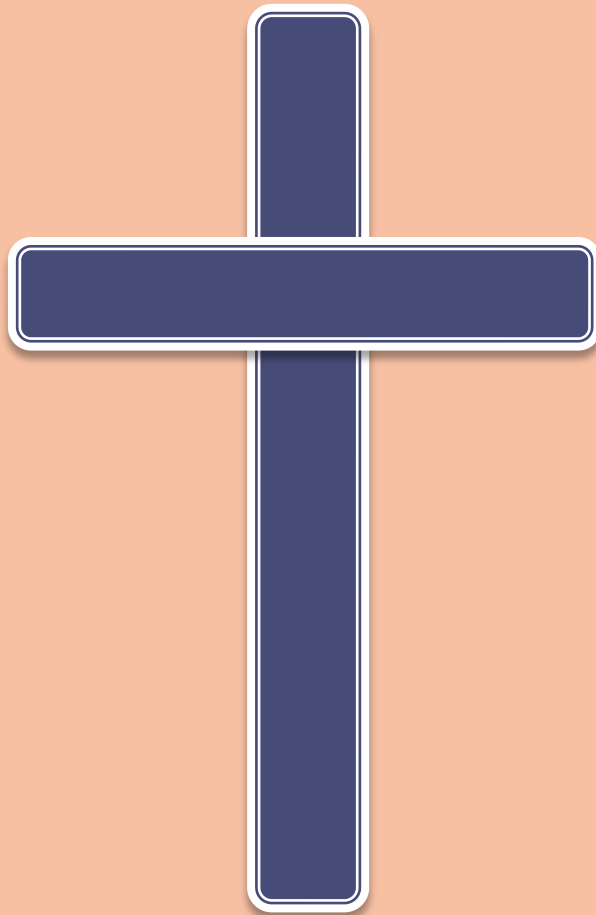

बायबलचा अभ्यास भाग ३
(Bible Study Part 3)

रेव्ह. गणेश बर्वे

अनुक्रमणिका

१. गौरवी आशा : सन्मानाच्या जीवनासाठी संघर्ष
२. दलित दास्यता : बायबलमधील दास्यता आणि भारतीय जातीव्यवस्था
३. परमेश्वराची ओळख: विश्वास, मुक्ती आणि संघर्षाचा प्रवास
४. राग, द्वेष आणि धर्मपरिवर्तन
५. मानवाची दुष्टाई: कारण व समाधान
६. धार्मिकता की धर्माधता?
७. कृतघ्नता आणि शोषित मानसिकता
८. स्वभाव, सेवा आणि योग्यता
९. प्रार्थनेचे महत्त्व
१०. परमेश्वराचा शोध
११. आपले पूर्वज, संदेष्टे आणि काळाचा शेवट
१२. लेखकाचे मनोगत

पहिली आवृत्ती जुलै २०२६

प्रस्तावना

मानवी इतिहास हा केवळ राजे, साम्राज्ये आणि युद्धांचा इतिहास नाही; तो संघर्ष, वेदना, आशा, मुक्ती आणि सत्याच्या शोधाचा इतिहास आहे. समाजातील उपेक्षित, शोषित आणि दडपलेल्या लोकांच्या अनुभवांतूनच मानवतेचे खरे स्वरूप दिसून येते. भारतीय समाजव्यवस्थेत जातीभेद, असमानता, धार्मिक पूर्वग्रह आणि सामाजिक शोषण यांमुळे अनेक लोकांना अपमान, अन्याय आणि वंचिततेचे जीवन जगावे लागले आहे. अशा परिस्थितीत सन्मान, न्याय आणि मुक्ती यांचा शोध हा केवळ सामाजिक विषय राहत नाही, तर तो आध्यात्मिक आणि मानवी अस्तित्वाचा प्रश्न बनतो.

या पुस्तकातील विविध विषय मानवी जीवनाच्या ह्याच वास्तवाशी संवाद साधतात. *“गौरवी आशा : सन्मानाच्या जीवनासाठी संघर्ष”* हा विषय आशा, आत्मसन्मान आणि न्यायासाठी चालणाऱ्या संघर्षाची दिशा दाखवतो. *“दलित दास्यता : बायबलमधील दास्यता आणि भारतीय जातीव्यवस्था”* या प्रकरणात बायबलमधील गुलामगिरीची संकल्पना आणि भारतीय जातीव्यवस्थेतील शोषण यांचा तुलनात्मक विचार करण्यात आला आहे. हे पुस्तक केवळ धार्मिक शिक्षण देण्याचा प्रयत्न करत नाही, तर शोषणाच्या रचनेविरुद्ध प्रश्न विचारण्याचे धैर्य निर्माण करण्याचाही प्रयत्न करते.

“परमेश्वराची ओळख : विश्वास, मुक्ती आणि संघर्षाचा प्रवास” या विषयातून परमेश्वर हा केवळ मंदिर, विधी किंवा परंपरांमध्ये मर्यादित नसून संघर्ष करणाऱ्या, न्याय शोधणाऱ्या आणि मुक्तीसाठी झगडणाऱ्या लोकांच्या जीवनात कार्य करणारा परमेश्वर आहे, हे स्पष्ट केले आहे. त्याचप्रमाणे *“राग, द्वेष आणि धर्मपरिवर्तन”* आणि *“धार्मिकता की धर्मधृता?”* हे विषय मानवी मनातील संघर्ष, धार्मिक अंधश्रद्धा, असहिष्णुता आणि परिवर्तनाच्या प्रक्रियेवर चिंतन करतात.

मानवातील दुष्ट प्रवृत्ती, कृतघ्नता, शोषित मानसिकता आणि स्वभावातील गुंतागुंत या विषयांचाही या पुस्तकात गंभीरपणे विचार केला आहे. *“मानवाची दुष्टाई : कारण व समाधान”* आणि *“कृतघ्नता आणि शोषित मानसिकता”* या प्रकरणांमधून समाजातील अन्याय आणि मानवी दुर्बलतेचे वास्तव मांडले आहे, तसेच त्यावर आध्यात्मिक आणि सामाजिक उपाय शोधण्याचा प्रयत्न केला आहे. *“स्वभाव, सेवा आणि योग्यता”* या प्रकरणातून प्रत्येक व्यक्तीचे जीवन हे सेवेसाठी आणि समाजनिर्मितीसाठी महत्त्वाचे आहे, हा संदेश दिला आहे.

या पुस्तकातील *“प्रार्थनेचे महत्त्व”* आणि *“परमेश्वराचा शोध”* हे विषय वाचकाला अंतर्मुख करतात. प्रार्थना ही केवळ धार्मिक कृती नसून ती संघर्षात टिकून राहण्याची शक्ती आहे. परमेश्वराचा शोध म्हणजे सत्य, न्याय, प्रेम आणि मानवी प्रतिष्ठेचा शोध होय. *“आपले पूर्वज, संदेष्टे आणि काळाचा शेवट”* या विषयात इतिहास, आध्यात्मिक परंपरा आणि भविष्यकालीन आशा यांचा संबंध स्पष्ट करण्यात आला आहे. संदेष्ट्यांनी अन्यायाविरुद्ध आवाज उठवला आणि मानवाला सत्य व न्यायाच्या मार्गावर चालण्याचे आवाहन केले. आजच्या काळातही त्या संदेशाची गरज अधिक तीव्रतेने जाणवते. शेवटच्या अध्यायात लेखकाने आपले मनोगत व्यक्त केले आहे.

हे पुस्तक कोणत्याही व्यक्ती, धर्म किंवा समुदायाविरुद्ध द्वेष निर्माण करण्यासाठी लिहिलेले नाही. उलट, सत्याचा शोध, मानवी सन्मान, न्याय, समता आणि आध्यात्मिक जागृती यांसाठी संवाद निर्माण करण्याचा हा प्रयत्न आहे. समाजातील

उपेक्षित, संघर्ष करणारे आणि आशेच्या शोधात असलेले लोक यांना हे पुस्तक प्रेरणा, आत्मपरीक्षण आणि नवीन दृष्टिकोन देईल, अशी अपेक्षा आहे.

परमेश्वर हा न्याय, प्रेम आणि मुक्तीचा स्रोत आहे. म्हणूनच या पुस्तकातील प्रत्येक विषय वाचकाला एका मोठ्या प्रश्नासमोर उभे करतो — *मानवाने मानवासोबत कसे जगावे?* जर या पुस्तकामुळे वाचकाला सत्याचा शोध घेण्याची प्रेरणा मिळाली, अन्यायाविरुद्ध संवेदनशीलता निर्माण झाली आणि सन्मानाच्या जीवनासाठी संघर्ष करण्याची नवी आशा मिळाली, तर या लेखनाचे उद्दिष्ट पूर्ण होईल.

रेव्ह. गणेश बर्वे,

ख्राईस्ट चर्च, सि. एन. आय.

बस स्थानकासमोर,

हिंगणघाट – ४४२३०१

जिल्हा वर्धा

मोबाईल - ९६६५४२९७३७

१. गौरवी आशा : सन्मानाच्या जीवनासाठी संघर्ष

प्रस्तावना

मानवाला केवळ जगायचे नसते, तर सन्मानाने जगायचे असते. प्रत्येक व्यक्तीला आदर, समानता आणि स्वातंत्र्याची गरज असते. बायबलमध्ये (१ पेत्र ४:१२-१९) "गौरवी आशा" ही केवळ स्वर्गीय किंवा भविष्यातील कल्पना नसून वर्तमान जीवनात सन्मान, न्याय आणि परिवर्तन अनुभवण्याची आशा आहे. देवाने यहूदी लोकांना मिसर देशाच्या गुलामीतून सोडवले, त्यांच्याशी करार केला आणि दुधामधाने वाहणाऱ्या देशाचे अभिवचन दिले. परंतु जेव्हा ते कनान देशात पोहोचले, तेव्हा त्यांना लगेच समृद्धी मिळाली नव्हती. खडकाळ जमीन, पाण्याची कमतरता आणि संघर्ष यांचा सामना करत त्यांना मेहनतीने त्या भूमीला सुपीक बनवावे लागले होते. त्याचप्रमाणे आपल्या पूर्वजांनाही देवाने जातीव्यवस्थेच्या गुलामीतून मुक्त करून बाप्तीस्म्याद्वारे नवीन जीवनाचा करार दिला. परंतु सन्मानाचे जीवन सहज मिळत नाही; त्यासाठी विश्वास, संघर्ष, त्याग आणि परिवर्तन आवश्यक असते.

१. गौरवी आशा म्हणजे काय?

अनेक लोक गौरवी आशा म्हणजे भविष्यात घडणारी अद्भुत घटना असे समजतात. परंतु बायबलनुसार गौरवी आशा ही वास्तव जीवनाशी संबंधित आहे. ख्रिस्ती लोकांसाठी गौरवी आशा म्हणजे:

- सन्मानाचे जीवन
- अन्यायातून मुक्ती
- आत्मविश्वासाने जगणे
- देवाच्या प्रतिमेत नवीन जीवन अनुभवणे, इत्यादी होय.

ही आशा कल्पनांमध्ये नसून संघर्षामधून प्रकट होते.

२. यहूद्यांचा संघर्ष : कल्पनेतून वास्तवाकडे

देवाने यहूद्यांना अभिवचन दिले होते, पण त्यांना मेहनत करावी लागली होती.

यहूद्यांच्या संघर्षाची वैशिष्ट्ये

- गुलामीतून मुक्ती
- देवाशी करार
- कठीण परिस्थितीचा सामना
- मेहनतीने भूमी सुपीक करणे
- विश्वास आणि श्रम यांचे एकत्र कार्य, इत्यादी होय.

आज जगातील अनेक देश तंत्रज्ञानाचा उपयोग करून शेती करतात. याचा अर्थ असा की संघर्ष आणि ज्ञान यांच्या साहाय्याने कठीण परिस्थिती बदलता येते.

३. सन्मानाच्या जीवनासाठी मानसिक आणि आध्यात्मिक बदल आवश्यक

सन्मानाचे जीवन मिळवण्यासाठी केवळ धर्मांतर किंवा बाप्तीस्मा पुरेसा नाही. विचारसरणीमध्ये बदल होणे आवश्यक आहे.

बदल का आवश्यक आहे?

- जुन्या अन्यायकारक रुढीपरंपरा सोडण्यासाठी
- भेदभाव दूर करण्यासाठी
- आत्मविश्वास निर्माण करण्यासाठी
- विश्वासात परिपक्व होण्यासाठी बदल आवश्यक आहे.

अनेक लोक बाप्तीस्मा घेतल्यानंतरही जुन्या भेदभावपूर्ण परंपरांना धरून राहतात. त्यामुळे बौद्धिक आणि आध्यात्मिक वाढ थांबते.

४. बायबल अभ्यास आणि आत्मपरीक्षाची आवश्यकता

स्तोत्रकर्ता ७३ मध्ये जीवनातील संघर्षांचे वास्तव दिसून येते.

स्तोत्रकर्ता सांगतो:

- "पाय लटपटत असता" (वचन २)
- "हेवा करू लागलो असता" (वचन ३)
- "देह आणि हृदय खचले असता" (वचन २६)

अशा परिस्थितीत:

- पश्चाताप करावा लागतो
- विश्वास ठेवावा लागतो
- देवाकडे वळावे लागते
- ज्ञानी आणि समंजस बनावे लागते

बायबलचा अभ्यास माणसाला वास्तव समजून घेण्यास मदत करतो आणि योग्य निर्णय घेण्याचे शहाणपण देतो.

५. संकटांमध्ये ख्रिस्ती जीवन कसे जगावे?

संत पेत्र ख्रिस्ती लोकांना संकटांमध्ये योग्य दृष्टिकोन ठेवण्याचे आवाहन करतो (१ पेत्र ४:१२-१९).

संत पेत्राचे मार्गदर्शन

१) संकटांबद्दल नवल वाटून घेऊ नका - "तुमच्यावर आलेल्या अग्निपरीक्षेबद्दल नवल मानू नका." (वचन १२). विश्वासाचा मार्ग संघर्षाचा मार्ग आहे.

२) संकटांमध्ये आनंद करा - "ख्रिस्ताच्या दुःखात सहभागी होता म्हणून आनंद करा." (वचन १३). संघर्षामुळे विश्वास अधिक मजबूत होतो.

३) ख्रिस्तासाठी अपमान सहन करणारे धन्य आहेत - "ख्रिस्ताच्या नावामुळे तुमचा अपमान होत असेल तर तुम्ही धन्य आहात." (वचन १४). देवाचा आत्मा अशा लोकांवर विसावतो.

४) चुकीच्या गोष्टींपासून दूर राहा - "ढवळाढवळ करणारे होऊ नका." (वचन १५). ख्रिस्ती जीवन म्हणजे जबाबदारीने आणि शहाणपणाने जगणे होय.

५) ख्रिस्ती असण्याबद्दल देवाचे गौरव करा - "ख्रिस्ती म्हणून दुःख भोगत असाल तर लाजू नये." (वचन १६). विश्वास हा लपवण्याचा विषय नसून गौरवाचा विषय आहे.

६. सन्मानाचे जीवन मिळवण्यासाठी काय आवश्यक आहे?

१) विश्वास - देवाच्या अभिवचनांवर भरोसा ठेवणे.

२) संघर्ष - अन्याय आणि शोषणाविरुद्ध लढा देणे.

३) त्याग - अपमानास कारणीभूत जुन्या चुकीच्या गोष्टी सोडणे.

४) बदल - नवीन विचारसरणी स्वीकारणे.

५) हुशारी आणि ज्ञान - विश्वासासोबत समजूतदारपणा आवश्यक आहे.

सारांश

गौरवी आशा म्हणजे केवळ भविष्यातील स्वर्गीय कल्पना नाही, तर वर्तमान जीवनात सन्मान, समानता आणि मुक्ती अनुभवण्याची आशा होय. इस्राएली लोकांनी जसा संघर्ष करून खडकाळ भूमीला समृद्ध केले, त्याचप्रमाणे ख्रिस्ती लोकांनीही सन्मानाचे जीवन प्राप्त करण्यासाठी संघर्ष, त्याग आणि परिवर्तन स्वीकारले पाहिजे. देवाने आपल्याला गुलामीतून मुक्त केले आहे, परंतु सन्मानाचे जीवन मिळवण्यासाठी विश्वासासोबत मेहनत, ज्ञान आणि धैर्य आवश्यक आहे. ख्रिस्ती जीवन म्हणजे केवळ धार्मिक ओळख नसून बदललेले, जागृत आणि सन्मानाने जगणारे जीवन होय.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. "गौरवी आशा" याचा ख्रिस्ती जीवनामध्ये काय अर्थ आहे?
२. इस्राएली लोकांच्या संघर्षातून आपण कोणते धडे शिकतो?
३. सन्मानाचे जीवन जगण्यासाठी कोणते बदल आवश्यक आहेत?
४. १ पेत्र ४:१२-१९ मध्ये संत पेत्र संकटांविषयी काय शिकवतो?
५. बाप्तीस्म्यानंतरही अनेक लोक जुन्या परंपरांना का धरून राहतात?
६. विश्वासासोबत ज्ञान आणि हुशारी का आवश्यक आहे?
७. आपल्या जीवनात कोणत्या गोष्टी अपमान आणि शोषण निर्माण करतात?
८. ख्रिस्ती म्हणून सन्मानाचे जीवन जगण्यासाठी आपण काय करायला हवे?

२. दलित दास्यता : बायबलमधील दास्यता आणि भारतीय जातीव्यवस्था

प्रस्तावना

मानव समाजाच्या इतिहासात दास्यता, भेदभाव आणि सामाजिक विषमता या समस्या अनेक स्वरूपात दिसून येतात. बायबलमध्ये दास्यतेचा उल्लेख आढळतो, तसेच भारतीय समाजात वर्णव्यवस्था आणि जातीव्यवस्थेच्या माध्यमातून सामाजिक विषमता निर्माण झालेली दिसून येते. अनेक वेळा बायबलमधील दास्यतेची तुलना भारतीय जातीव्यवस्थेशी केली जाते; परंतु या दोन्ही व्यवस्थांमध्ये मूलभूत फरक आहे. संत पौल इफिसकरांस मंडळीला लिहिलेल्या पत्रात दास आणि धनी यांच्यातील संबंधांविषयी शिकवण देतो (इफिस ६:१-९). त्याचा उद्देश अन्यायाला मान्यता देणे नसून परस्पर जबाबदारी, आदर आणि न्याय यावर भर देणे हा आहे. भारतीय संदर्भात या वचनांचा अभ्यास करताना दलित, आदिवासी आणि इतर पीडित लोकांच्या सामाजिक वास्तवाचा विचार करणे आवश्यक आहे.

१. बायबलमधील दास्यता

बायबलमध्ये दास्यतेचा उल्लेख अब्राहामाच्या काळापासून आढळतो. मध्यपूर्व देशांमध्ये दास्यता ही त्या काळातील सामाजिक आणि आर्थिक व्यवस्था होती. काही लोक गरीबीमुळे स्वतःला दास म्हणून विकत असत, काही कर्ज फेडण्यासाठी दास्य स्वीकारत, तर काहींना कामासाठी विकत घेतले जाई.

दास्यतेची काही कारणे

- आर्थिक गरीबी
- कर्जबाजारीपणा
- युद्धातील कैदी
- कामगार व्यवस्था

मोशेच्या नियमशास्त्रातील दासांचे अधिकार

मोशेने दिलेल्या नियमशास्त्रात दासांच्या संरक्षणासाठी काही तरतुदी करण्यात आल्या होत्या.

- दासांवर अत्याचार करण्यास मनाई होती
- विश्रांतीचा अधिकार होता
- काही परिस्थितींमध्ये मुक्त होण्याची संधी होती
- मानवतेने वागवण्याची शिकवण दिली आहे

यावरून बायबलमधील दास्यता ही पूर्णपणे अमानुष गुलामगिरी नव्हती, तर त्या काळातील सामाजिक-आर्थिक व्यवस्था होती असे दिसून येते.

२. इफिस ६:१-९ मधील संत पौलाची शिकवण

संत पौल इफिस येथील ख्रिस्ती मंडळीतील दासांना त्यांच्या धन्यांचे आज्ञापालन करण्यास सांगतो. त्याचबरोबर धन्यांनाही दासांशी न्यायाने आणि आदराने वागण्याची आज्ञा देतो.

संत पौलाचा मुख्य संदेश

- दासांनी प्रामाणिकपणे कार्य करावे
- धन्यांनी दासांवर अन्याय करू नये
- देवासमोर सर्व समान आहेत
- अधिकारासोबत जबाबदारी आवश्यक आहे

संत पौल अन्यायाला समर्थन देत नाही, तर त्या काळातील समाजामध्ये ख्रिस्ती मूल्ये रुजवण्याचा प्रयत्न करतो.

३. भारतीय जातीव्यवस्था आणि दास्यता

भारतात वर्णव्यवस्था आणि जातीव्यवस्था ही सामाजिक रचना म्हणून विकसित झाली. कालांतराने ती कठोर आणि भेदभावपूर्ण बनली.

वर्णव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये

- लोकांचे चतुर्वर्णामध्ये विभाजन करण्यात आले होते.
- व्यवसायावर आधारित जाती निर्माण करण्यात आल्या होत्या.
- धार्मिक मान्यता होती.
- सामाजिक उच्च-नीचता वाढली होती.

भारतीय मूलनिवासी समाजाला जातीबाह्य ठरवण्यात आले होते. दलित आणि आदिवासी समाजावर अस्पृश्यता लादण्यात आली होती. त्यांना सामाजिक, धार्मिक आणि आर्थिक अधिकारांपासून वंचित ठेवण्यात आले होते.

जातीव्यवस्थेचे परिणाम

- अस्पृश्यता
- सामाजिक बहिष्कार
- शिक्षणापासून दूर ठेवणे
- आर्थिक शोषण
- मानवी प्रतिष्ठेचा अपमान

४. बायबलमधील दास्यता आणि भारतीय जातीव्यवस्था यांतील फरक

बायबलमधील दास्यता	भारतीय जातीव्यवस्था
आर्थिक व सामाजिक परिस्थितीशी संबंधित	जन्मावर आधारित
काही अधिकार दिलेले होते	अधिकार नाकारले गेले होते
मुक्त होण्याची शक्यता	जन्मभर बंधन
मानवतेवर भर	अस्पृश्यतेवर आधारित भेदभाव
तात्पुरती व्यवस्था	कायमस्वरूपी सामाजिक रचना

यामुळे बायबलमधील दास्यतेची तुलना भारतीय जातीव्यवस्थेशी करणे योग्य नाही.

५. रॉबर्ट डी नोबीली यांची शिकवण आणि जातीव्यवस्था

१७व्या शतकात रॉबर्ट डी नोबीली भारतात आले होते. त्यांनी भारतीय संस्कृतीशी जुळवून घेण्याचा प्रयत्न केला होता. त्यांनी जातीव्यवस्थेला भारतीय संस्कृतीचा भाग मानून काही प्रमाणात ख्रिस्ती मंडळींमध्ये मान्यता दिली होती. यामुळे भारतीय ख्रिस्ती समाजामध्येही जातीभेद दिसून येऊ लागले होते. आजही काही मंडळ्यांमध्ये जातीवर आधारित भेदभाव आढळतो.

६. संत आणि समाजसुधारकांचा विरोध

भारतात अनेक संत आणि समाजसुधारकांनी जातीवादाचा निषेध केला होता. जातीवादाविरोधात कार्य करणारे संत व समाजसुधारक:

- गौतम बुद्ध
- संत कबीर
- संत रविदास
- संत चोखामेळा
- संत तुकाराम

या संतांनी व समाजसुधारकांनी समानता, मानवता आणि बंधुभाव यांचा संदेश दिला.

७. डॉ. आंबेडकर आणि दलित ओळख

डॉ. आंबेडकर यांनी दलित समाजाच्या हक्कांसाठी मोठा संघर्ष केला होता. त्यांनी दलितांना "Depressed Classes" असे संबोधले आणि त्यांच्यासाठी स्वतंत्र राजकीय अधिकारांची मागणी केली होती. १९७० नंतर "दलित" हा शब्द स्वाभिमान आणि संघर्षाचे प्रतीक बनला आहे. डॉ. आंबेडकरांचे योगदान:

- सामाजिक न्यायासाठी संघर्ष
- शिक्षणावर भर

- अस्पृश्यतेविरोधात आंदोलन
- धर्मपरिवर्तनाचे समर्थन
- दलित स्वाभिमान जागृती

८. सुवार्ता आणि दलित मुक्ती

लूक ४:१८मध्ये प्रभू येशू म्हणतो की देवाने त्याला दीनांना सुवार्ता सांगण्यासाठी, बंदिवांना मुक्त करण्यासाठी आणि पीडितांना सोडवण्यासाठी अभिषेक केला आहे.

ख्रिस्त मंडळीची जबाबदारी

- दलित आणि पीडितांसोबत उभे राहणे
- समानतेचा संदेश देणे
- भेदभावाचा निषेध करणे
- न्याय आणि मानवी प्रतिष्ठेसाठी कार्य करणे
- प्रेम आणि बंधुभाव वाढवणे

ख्रिस्ती सुवार्ता ही केवळ आध्यात्मिक नव्हे तर सामाजिक मुक्तीचाही संदेश आहे.

सारांश

बायबलमधील दास्यता आणि भारतीय जातीव्यवस्था यांमध्ये मोठा फरक आहे. बायबलमध्ये दासांच्या संरक्षणाची आणि मानवतेची शिकवण दिली आहे, तर भारतीय जातीव्यवस्थेमध्ये दलित आणि इतर पीडित लोकांवर अनेक शतकांपासून अन्याय आणि भेदभाव झाला आहे. प्रभू येशू ख्रिस्ताने दीन, पीडित आणि वंचित लोकांच्या मुक्तीसाठी कार्य केले. त्यामुळे ख्रिस्त मंडळीची जबाबदारी केवळ उपासना करणे नसून समाजातील अन्यायाचा निषेध करणे, दलितांच्या अधिकारांचे संरक्षण करणे आणि समानतेचा संदेश देणे ही आहे. मानव देवाच्या प्रतिमेत निर्माण झाला आहे; म्हणून प्रत्येक व्यक्तीला सन्मान, न्याय आणि समानता मिळाली पाहिजे.

चर्चेसाठी प्रश्न

१. बायबलमधील दास्यता आणि भारतीय जातीव्यवस्था यांमध्ये कोणते फरक आहेत?
२. संत पौल इफिस ६:१-९ मध्ये दास आणि धन्यांविषयी काय शिकवतो?
३. भारतीय समाजात जातीव्यवस्थेमुळे कोणते परिणाम झाले?
४. संत आणि समाजसुधारकांनी जातीवादाविरोधात कोणते कार्य केले?
५. डॉ. आंबेडकरांनी दलित समाजासाठी कोणते योगदान दिले?
६. लूक ४:१८ मधील प्रभू येशूचा संदेश दलित मुक्तीशी कसा संबंधित आहे?
७. आजच्या काळात ख्रिस्त मंडळी दलित आणि वंचित लोकांसाठी कोणती भूमिका बजावू शकते?

३. परमेश्वराची ओळख: विश्वास, मुक्ती आणि संघर्षाचा प्रवास

प्रस्तावना

मानवाच्या इतिहासात परमेश्वराने स्वतःला विविध प्रकारे प्रगट केले आहे. बायबलमध्ये परमेश्वर हा केवळ सृष्टीकर्ता परमेश्वर म्हणून नाही तर गुलामीतून मुक्त करणारा, न्याय देणारा आणि आपल्या लोकांसोबत चालणारा देव म्हणून दिसून येतो. निर्गम ६:२-३ मध्ये परमेश्वर मोशेला म्हणतो, “मी परमेश्वर आहे; अब्राहाम, इसहाक आणि याकोब यांस मी सर्वसमर्थ देव म्हणून प्रगट झालो; पण परमेश्वर या नावाने मी त्यांना ज्ञात नव्हतो.” ही वचने आपल्याला परमेश्वराच्या ओळखीचा अधिक खोल अर्थ समजावून सांगतात. परमेश्वर हा केवळ उपासनेसाठी असलेला देव नसून तो अन्यायातून मुक्त करणारा, दुःखात साथ देणारा आणि सत्यामध्ये चालण्यास बोलावणारा प्रभू आहे. दलित ख्रिस्ती समाजाच्या अनुभवांमध्येही हा मुक्तीचा संदेश विशेष महत्त्वाचा ठरतो.

१. परमेश्वराची ओळख : देव आणि परमेश्वर

बायबलमध्ये अनेक देवी-देवतांचा उल्लेख आढळतो. काही लोक मूर्ती बनवून त्यांची पूजा करतात. परंतु बायबलमधील परमेश्वर हा जिवंत देव आहे. सुरुवातीला तो “सर्वसमर्थ देव” म्हणून प्रगट झाला होता, परंतु नंतर त्याने स्वतःला “परमेश्वर” म्हणून प्रगट केले. “देव” हा शब्द सृष्टीकर्ता आणि संवर्धन करणारा दर्शवितो आणि “परमेश्वर” म्हणजे आपल्या लोकांशी करार करणारा, त्यांना गुलामीतून सोडवणारा आणि त्यांच्या जीवनात कार्य करणारा प्रभू होय. देव हा सामान्य शब्द आहे आणि परमेश्वर हा विशेष शब्द आहे. इस्राएली लोक मिसरच्या गुलामीत असताना परमेश्वराने चिन्हे आणि चमत्कारांच्या माध्यमातून त्यांची सुटका केली होती. यामधून परमेश्वर हा मुक्तीचा देव असल्याचे दिसून येते.

२. मुक्तीचा अनुभव आणि दलित समाज

ज्याप्रमाणे मोशेच्या नेतृत्वाखाली इस्राएली लोक मिसरच्या दास्यातून मुक्त झाले, त्याचप्रमाणे भारतीय दलित समाजालाही जातीव्यवस्थेच्या गुलामीतून मुक्त होण्यासाठी संघर्ष करावा लागला होता. परमेश्वराने मोशेसारख्या समाजसुधारकांच्या माध्यमातून आपल्या लोकांना मार्गदर्शन केले. त्यांनी भारतीय समाजात शिक्षण, जागृती आणि सामाजिक चळवळींच्या माध्यमातून दलित समाजाला सुशिक्षित करण्याचे कार्य केले. दलित ख्रिस्ती समाजासाठी “दुधामधाने वाहणारा देश” म्हणजे सन्मान, समानता आणि स्वातंत्र्याने जगण्याचे जीवन होय. परंतु या प्रवासामध्ये संघर्ष, विरोध आणि वंचितपणाचा अनुभव अपरिहार्य आहे.

३. वाळवंटाचा अनुभव आणि संघर्ष

इस्राएली लोकांना अभिवचनाच्या देशात जाण्यापूर्वी वाळवंटातून जावे लागले होते. त्यांना अनेक संकटे, भूक, तहान आणि शत्रूंचा सामना करावा लागला होता. त्याचप्रमाणे दलित ख्रिस्ती समाजालाही सामाजिक आणि शासकीय स्तरावर अनेक संघर्षांना सामोरे जावे लागत आहे. स्वातंत्र्यानंतर दलितांच्या उन्नतीसाठी आरक्षणाची तरतूद करण्यात आली; परंतु ख्रिस्ती धर्म स्वीकारलेल्या दलितांना अनुसूचित जातीच्या सवलतींपासून वंचित ठेवण्यात आले. यामुळे अनेक दलित ख्रिस्ती

लोकांमध्ये निराशा आणि असुरक्षितता निर्माण झाली होती. तरीसुद्धा हा संघर्ष विश्वासाने आणि धैर्याने पार करणे आवश्यक आहे.

४. आक्रोश, प्रार्थना आणि न्यायाची अपेक्षा

बायबलमध्ये इस्राएली लोकांनी आपल्या दुःखाबद्दल परमेश्वराजवळ आक्रोश केला होता आणि परमेश्वराने त्यांचा आक्रोश ऐकला होता. आजही अन्याय, भेदभाव आणि वंचितपणाचा निषेध करणे आवश्यक आहे. अनेक वेळा लोक अन्यायाला नशीब किंवा देवाची इच्छा समजून गप्प राहतात. परंतु बायबल आपल्याला न्यायासाठी लढायला धैर्य देते. स्तोत्र ३३:१८-१९ मध्ये स्तोत्रकर्ता म्हणतो: “जे परमेश्वराचे भय धरितात व त्याच्या दयेची अपेक्षा करितात त्यांच्यावर परमेश्वराची नजर असते.” ही वचने आपल्याला आशा देतात की परमेश्वर आपल्या लोकांना विसरत नाही.

५. दुःख आणि गौरवाचा संबंध

रोमकरांस पत्र ८:१७ मध्ये संत पौल म्हणतो: “जर आपण त्याच्याबरोबर दुःख भोगितो तर त्याच्याबरोबर गौरवाचे सहभागी होऊ.” प्रभू येशूलाही अरण्यात परीक्षा द्यावी लागली होती. त्याचप्रमाणे विश्वासाच्या मार्गावर चालणाऱ्यांनाही संघर्षांना सामोरे जावे लागते. परंतु अरण्यात प्रभू येशूबरोबर देवदूत होते आणि वाळवंटात देवाने इस्राएली लोकांची काळजी घेतली होती. याचप्रमाणे परमेश्वर आजही आपल्या लोकांना सामर्थ्य आणि आधार देतो.

सारांश

परमेश्वराला ओळखणे म्हणजे केवळ त्याच्याविषयी माहिती मिळवणे नव्हे, तर त्याच्या मुक्तीकार्याचा अनुभव घेणे होय. परमेश्वर हा अन्यायातून सोडवणारा, दुःखात साथ देणारा आणि सत्यामध्ये चालण्यास बोलावणारा प्रभू आहे. दलित ख्रिस्ती समाजाचा संघर्ष हा केवळ सामाजिक प्रश्न नसून तो विश्वास, सन्मान आणि ओळखीचा प्रवास आहे. या प्रवासामध्ये परमेश्वर आपल्या लोकांसोबत आहे. म्हणून विश्वासामध्ये खंबीर राहणे, न्यायासाठी आवाज उठवणे आणि जीवनामध्ये प्रामाणिक राहणे आवश्यक आहे. स्तोत्रकर्त्याप्रमाणे आपणही विश्वास ठेवू या की परमेश्वराची नजर त्याचे भय धरणाऱ्यांवर असते आणि संत पौलाप्रमाणे आपणही खात्री बाळगू या की दुःखानंतर गौरव प्राप्त होणार आहे.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. इस्राएली लोकांच्या मुक्तीचा अनुभव दलित समाजाच्या संघर्षाशी कसा जोडला जाऊ शकतो?
२. अन्याय आणि भेदभावविरुद्ध ख्रिस्ती विश्वास आपल्याला कोणती भूमिका घेण्यास शिकवतो?
३. विश्वासातील प्रामाणिकपणा म्हणजे काय?
४. दुःख आणि गौरव यांचा संबंध संत पौल कशाप्रकारे स्पष्ट करतो?
५. आजच्या काळात दलित ख्रिस्ती समाजासमोरील प्रमुख आव्हाने कोणती आहेत?
६. वाळवंटाच्या अनुभवातून आपण कोणते आध्यात्मिक धडे शिकू शकतो?

४. राग, द्वेष आणि धर्मपरिवर्तन

प्रस्तावना

मानवी जीवनात राग आणि द्वेष या भावना सहज निर्माण होतात. परंतु या भावना जर मनावर राज्य करू लागल्या तर त्या व्यक्तीला विनाशाकडे घेऊन जातात. बायबलमध्ये काइन आणि हाबेलाची गोष्ट हेच दाखवते की मत्सर, राग आणि द्वेष यामुळे मनुष्य किती भयंकर पाप करू शकतो. आजच्या समाजातही धर्मपरिवर्तन, सामाजिक सवलती, आर्थिक परिस्थिती आणि ओळख यांच्या संदर्भात अनेकांच्या मनात राग, खेद आणि द्वेष निर्माण होताना दिसून येतो. अशा परिस्थितीत ख्रिस्ती विश्वास आपल्याला द्वेष नव्हे तर प्रेम, संघर्ष, संयम आणि मनपरिवर्तनाचा मार्ग दाखवतो.

१. काइन आणि हाबेल : राग व द्वेषाचे पहिले उदाहरण

उत्पत्तीच्या पुस्तकात काइन आणि हाबेल यांची गोष्ट सांगितली आहे. हाबेल मेंढपाळ होता आणि काइन शेतकरी होता. देवाने हाबेलाचे अर्पण स्वीकारले, पण काइनाचे अर्पण नाकारले. त्यामुळे काइनाच्या मनात राग आणि मत्सर निर्माण झाला. हा राग हळूहळू द्वेषात बदलला आणि शेवटी त्याने स्वतःच्या भावाचा खून केला (उत्पत्ती ४:२ब-१०). ही घटना दाखवते की:

- मत्सरातून राग निर्माण होतो.
- रागातून द्वेष निर्माण होतो.
- द्वेष मनुष्याला हिंसक बनवतो.

संत योहान म्हणतो, “जो आपल्या भावाचा द्वेष करतो तो नरहिंसक आहे” (१ योहान ३:११-१५). प्रभू येशूनेही शिकवले की जो आपल्या भावाला अपमानित करतो तो शिक्षेस पात्र ठरतो (मत्तय ५:१७,२०-२६).

२. द्वेषाची कारणे

मनुष्याच्या जीवनात द्वेष अनेक कारणांमुळे निर्माण होतो.

अ) तुलना आणि मत्सर - जे आपल्याला मिळत नाही ते दुसऱ्यांना मिळताना दिसले की मनात असंतोष निर्माण होतो. काइनालाही हाबेलाबद्दल अशीच भावना झाली होती.

ब) आर्थिक आणि सामाजिक विषमता - समाजातील काही लोकांना सवलती, मदत किंवा संधी मिळतात; तर काहींना त्यापासून वंचित राहावे लागते. त्यामुळे राग आणि अन्यायाची भावना वाढू शकते.

क) अपूर्ण अपेक्षा - जेव्हा मनुष्याच्या अपेक्षा पूर्ण होत नाहीत, तेव्हा तो निराश होतो आणि त्या निराशेतून द्वेष वाढतो.

३. धर्मपरिवर्तन आणि निर्माण होणाऱ्या भावना

धर्मपरिवर्तन केलेल्या काही लोकांच्या मनात खेद, राग आणि द्वेष निर्माण होताना दिसतो. विशेषतः काहीजण असे अनुभवतात की:

- धर्मपरिवर्तनामुळे त्यांना सरकारी सवलती गमवाव्या लागत आहे.
- आर्थिक नुकसान सहन करावे लागत आहे.
- समाजात संघर्ष वाढत आहे.

दुसरीकडे काही लोक धर्मपरिवर्तन न करता फक्त ख्रिस्ती विश्वास स्वीकारतात आणि सरकारी सवलतीचाही लाभ घेतात. त्यामुळे दलित ख्रिस्ती लोकांच्या मनात असंतोष निर्माण होतो. परंतु अशा परिस्थितीत द्वेष करणे योग्य नाही. त्याऐवजी:

- समस्यांचे समाधान शोधले पाहिजे.
- संघर्ष आणि प्रयत्न केले पाहिजेत.
- समाजातील न्यायासाठी योग्य मार्गाने आवाज उठवला पाहिजे.

४. पूर्वजांच्या धर्मपरिवर्तनाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन

काही लोक आपल्या पूर्वजांनी धर्मपरिवर्तन केले याचा राग मनात ठेवतात. पण राग करण्याऐवजी त्यांनी धर्मपरिवर्तन का केले हे समजून घेणे आवश्यक आहे. अनेकांनी धर्मपरिवर्तन केल्याचे कारण:

- जातीय भेदभावापासून मुक्ती मिळावी.
- संरक्षण मिळावे.
- शिक्षणाची संधी मिळावी.

त्या काळात आजच्या प्रमाणे संविधानिक सवलती उपलब्ध नव्हत्या.

- १९५० मध्ये भारतीय संविधान लागू झाले.
- १९५६ मध्ये शीख धर्म स्वीकारलेल्या मागासवर्गीयांना सवलती देण्यात आल्या.
- १९९० मध्ये बौद्ध धर्म स्वीकारलेल्या मागासवर्गीयांना सवलती लागू झाल्या.
- आदिवासी समाजासाठी धर्मपरिवर्तनाची अट लागू होत नाही.

ही ऐतिहासिक पार्श्वभूमी समजून घेतल्यास रागाऐवजी समजूत आणि संवेदनशीलता निर्माण होऊ शकते.

५. धर्मपरिवर्तनाबरोबर मनपरिवर्तनाची गरज

फक्त धर्मपरिवर्तन पुरेसे नाही; मनपरिवर्तनही आवश्यक आहे. जर एखादी व्यक्ती धर्मपरिवर्तन करूनही:

- द्वेष करते,
- राग मनात ठेवते,
- इतरांविषयी कटुता बाळगते,

तर तिचे/त्याचे धर्मपरिवर्तन अपूर्ण राहते.

ख्रिस्ती जीवन म्हणजे:

- प्रेम करणे,
- क्षमा करणे,
- संयम ठेवणे,
- संघर्षातून पुढे जाणे होय.

स्तोत्रकर्ता म्हणतो: “परमेश्वरावर भाव ठेव व सदाचाराने वाग... राग सोडून दे, क्रोधाविष्टपणाचा त्याग कर” (३७:३-८). म्हणून विश्वासणाऱ्यांनी:

- नियमित प्रार्थना केली पाहिजे,
- देवावर विश्वास ठेवला पाहिजे,
- कुरकुर करण्याचे सोडून देवून प्रयत्न केले पाहिजेत,
- द्वेषाऐवजी संघर्ष आणि प्रगतीचा मार्ग स्वीकारला पाहिजे.

६. ख्रिस्ती विश्वासाचा योग्य प्रतिसाद

धर्मपरिवर्तन केलेल्या व्यक्तींनी पुढील गोष्टी आत्मसात केल्या पाहिजेत:

अ) देवावर विश्वास ठेवणे - परिस्थिती कठीण असली तरी देवावर भाव ठेवणे आवश्यक आहे.

ब) संघर्षाची तयारी ठेवणे - हक्क आणि न्यायासाठी शांततेने संघर्ष करणे गरजेचे आहे.

क) द्वेष टाळणे - इतरांविषयी मत्सर आणि द्वेष बाळगणे आत्मिक जीवनासाठी घातक आहे.

ड) प्रार्थनात्मक जीवन जगणे - नियमित प्रार्थना आणि भक्ती मनुष्याच्या विचारांमध्ये परिवर्तन घडवते.

ई) सकारात्मक विचार करणे - राग आणि खेद यांवर केंद्रित न राहता प्रगती आणि आत्मविकासाकडे लक्ष दिले पाहिजे.

सारांश

राग आणि द्वेष या भावना मनुष्याला नाशाकडे नेतात, तर प्रेम, संयम आणि विश्वास मनुष्याला उन्नतीकडे नेतात. काइनाच्या गोष्टीमधून आपण शिकतो की मत्सर आणि द्वेषाचे परिणाम विनाशकारी असतात. धर्मपरिवर्तन हे केवळ बाह्य बदल नसून अंतःकरणातील परिवर्तन असले पाहिजे. धर्मपरिवर्तनामुळे आलेल्या अडचणींवर द्वेषाने नव्हे तर संघर्ष, प्रार्थना आणि सकारात्मक विचारांनी मात केली पाहिजे. देवावर विश्वास ठेवून, सदाचाराने वागत आणि मनातील कटुता दूर करत जीवन जगणे हेच खरे ख्रिस्ती जीवन आहे.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. काइनाच्या जीवनातून राग आणि द्वेषाबद्दल आपण काय शिकतो?
२. मत्सर आणि तुलना मनुष्याच्या जीवनात कोणते परिणाम घडवतात?
३. धर्मपरिवर्तनानंतर काही लोकांच्या मनात राग आणि खेद का दिसून येतो?
४. आपल्या पूर्वजांनी धर्मपरिवर्तन का केले असावे, याचा आपण कसा विचार करू शकतो?
५. फक्त धर्मपरिवर्तन पुरेसे नसून मनपरिवर्तन का आवश्यक आहे?
६. राग आणि द्वेष दूर करण्यासाठी ख्रिस्ती विश्वास कोणता मार्ग दाखवतो?
७. संघर्ष आणि सकारात्मक वैचारीकता यांचा विश्वासाच्या जीवनात काय महत्त्व आहे?

५. मानवाची दुष्टाई: कारण व समाधान

प्रस्तावना

मानवाच्या जीवनात चांगुलपणा आणि वाईटपणा हे दोन्ही अनुभव आढळतात. बायबलमध्ये उत्पत्तीच्या पुस्तकाचा लेखक म्हणतो, "...मानवाच्या मनातील येणाऱ्या विचारांच्या सर्व कल्पना एकसारख्या वाईट असतात..." (उत्पत्ती ६:५). हे वचन मानवाच्या अंतःकरणाची अवस्था दर्शविते. मनुष्याला विचार करण्याची, निवड करण्याची आणि निर्णय घेण्याची क्षमता दिली असली तरी त्याच्याकडून चुका होतात. अनेक वेळा मोह, अज्ञान, स्वार्थ, भावनिक निर्णय आणि कठीण अंतःकरण यांमुळे मनुष्य चुकीच्या मार्गाकडे वळतो. मानवाची दुष्टाई ही केवळ बाह्य वर्तनात नसून ती अंतःकरणातील वृत्तीशी संबंधित आहे. म्हणूनच समस्यांचे मूळ शोधणे आणि त्यावर उपाय शोधणे आवश्यक आहे. बायबल मनुष्याला आत्मपरीक्षण, पश्चात्ताप आणि नवजीवनाचा मार्ग दाखवते.

१. मानवाच्या दुष्टाईचे मूळ कारण

अ) मानवी गरजा, इच्छा आणि भावना - मनुष्य हा सजीव असल्यामुळे त्याला भूक, तहान, भावना आणि इच्छा असतात. आपल्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी तो सतत प्रयत्न करत असतो. परंतु अनेक वेळा या इच्छा नियंत्रित न राहिल्यामुळे चुकीचे निर्णय घेतले जातात. गरजा पूर्ण करण्याच्या प्रयत्नात स्वार्थ, लोभ आणि मोह वाढू शकतात. त्यामुळे मनुष्य सत्य आणि न्यायापासून दूर जाऊ शकतो.

ब) मोह आणि दिशाभूल - आदाम आणि हव्वा यांची गोष्ट हे याचे उत्तम उदाहरण आहे. देवाने ऐदेन बागेतील सर्व झाडांची फळे खाण्याची परवानगी त्यांना दिली होती, परंतु एका झाडाचे फळ खाण्यास मनाई केली होती. सैतानाने त्यांची दिशाभूल केली आणि त्यांच्या मनात उत्सुकता निर्माण केली. त्यांनी देवाच्या आज्ञेचे उल्लंघन केले. त्या चुकीनंतर:

- त्यांना लाज वाटू लागली,
- त्यांनी एकमेकांवर दोष टाकले,
- आणि देवापासून दूर गेले.

मोह मनुष्याची बुद्धी भ्रष्ट करतो आणि चुकीला योग्य असल्याचा भास निर्माण करतो.

२. अज्ञान आणि चुकीचे निर्णय

अ) मनुष्य सर्वज्ञानी नाही - मनुष्याला विचार करण्याची क्षमता असली तरी तो सर्वकाही जाणणारा नाही. त्यामुळे त्याच्याकडून निर्णय घेताना चुका होऊ शकतात. अनेक वेळा आपण भावनांच्या भरात किंवा अपूर्ण माहितीतून निर्णय घेतो. सुरुवातीला योग्य वाटणाऱ्या गोष्टी नंतर चुकीच्या वाटू लागतात. म्हणूनच मनुष्याला योग्य मार्गदर्शनाची गरज असते.

ब) संदेष्टे आणि आध्यात्मिक मार्गदर्शनाची आवश्यकता - देवाने वेळोवेळी संदेष्टे, शिक्षक आणि आध्यात्मिक नेते यांच्याद्वारे मानवाला मार्गदर्शन केले. भक्ती, उपदेश आणि वचन यांचा उद्देश मनुष्याला सत्याच्या मार्गावर आणणे हा आहे. रविवारची भक्ती, प्रार्थना आणि बायबल चिंतन हे केवळ धार्मिक विधी नसून आत्मपरीक्षणाचे माध्यम आहेत.

३. अंतःकरणाचा कठीणपणा आणि पाप - संत पौल इफीसकरांस मंडळीला लिहितो: “त्यांच्या अंतःकरणातील कठीणपणामुळे त्यांच्यात अज्ञान उत्पन्न होऊन ते देवाच्या जीवनाला पारखे झालेले आहेत...” (इफीस ४:१८).

अ) कठीण अंतःकरणाचे परिणाम

जेव्हा मनुष्याचे अंतःकरण कठीण होते तेव्हा:

- तो सत्य स्वीकारत नाही,
- चुकीची जाणीव हरवतो,
- आणि पापामध्ये अधिक गुंतत जातो.

अशा अवस्थेत मनुष्य दुसऱ्यांना दोष देतो पण स्वतःच्या चुका स्वीकारत नाही.

ब) वाणीवर नियंत्रणाची गरज - प्रभू येशू म्हणतो: “तुमचे बोलणे होय तर होय आणि नाही तर नाही एवढेच असावे...” (मत्तय ५:३७). अधिक बोलणे, कठोर शब्द आणि दुर्भाषण यांमुळे वाद आणि भांडणे निर्माण होतात. म्हणून वाणीवर नियंत्रण ठेवणे आवश्यक आहे. स्तोत्रकर्ता म्हणतो: “तू आपली जीभ दुर्भाषणापासून आवर; वाईटाचा त्याग कर व बरे ते कर; शांतीच्या प्राप्तीसाठी प्रयत्न कर.” (स्तोत्र ३४:१३-१४).

४. आत्मपरीक्षण आणि नवजीवन

अ) समस्यांचे कारण शोधण्याची आवश्यकता - मानवाची मोठी समस्या म्हणजे तो स्वतःच्या चुका ओळखण्याऐवजी इतरांना दोष देतो. परंतु खरी सुधारणा आत्मपरीक्षणातून सुरू होते. चिंतन-मननाद्वारे आपण:

- आपल्या चुका ओळखू शकतो,
- समस्यांचे मूळ कारण शोधू शकतो,
- आणि योग्य उपाय शोधू शकतो.

ब) नवीन मनुष्य धारण करणे - संत पौल म्हणतो: “तुम्ही आपल्या मनोवृत्तीत नवे केले जावे...” (इफीस ४:२३-२४). ख्रिस्ती जीवन म्हणजे केवळ बाह्य धर्माचार नाही तर अंतःकरणातील परिवर्तन होय. सत्य, पवित्रता आणि नीतिमत्त्वाने युक्त जीवन जगणे हीच खरी ख्रिस्ती साक्ष आहे.

५. ख्रिस्त मंडळीची जबाबदारी

प्रभू येशूने ख्रिस्त मंडळीला:

- दिवा,
- मीठ,
- आणि खमीर

अशी उपमा दिली आहे.

परंतु जेव्हा मंडळी स्वतःच्या समस्या सोडवण्यात अपयशी ठरते तेव्हा ती समाजासाठी प्रभावहीन बनते. मंडळीने स्वतःमध्ये सुधारणा करून समाजात सत्य, न्याय आणि प्रेमाची साक्ष दिली पाहिजे.

सारांश

मानवाची दुष्टाई ही त्याच्या अंतःकरणातील स्वार्थ, मोह, अज्ञान आणि कठीणपणातून निर्माण होते. परंतु देव मनुष्याला नाशासाठी नव्हे तर परिवर्तनासाठी बोलावतो. आत्मपरीक्षण, प्रार्थना, वचनाचे चिंतन आणि सत्य स्वीकारण्याची तयारी यांद्वारे मनुष्य नवजीवन अनुभवू शकतो. समस्यांचे भांडवल करण्याऐवजी त्यांचे समाधान शोधणे आवश्यक आहे. ख्रिस्ती जीवन म्हणजे दुसऱ्यांना दोष देणे नव्हे तर स्वतःमध्ये बदल घडवून समाजात प्रकाश, मीठ आणि खमीर बनणे होय.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. मानवाच्या दुष्टाईचे मुख्य कारण काय आहे?
२. आदाम आणि हव्वाच्या जीवनातून आपण कोणता धडा शिकतो?
३. मोह मनुष्याच्या निर्णयक्षमतेवर कसा परिणाम करतो?
४. आत्मपरीक्षण ख्रिस्ती जीवनात का आवश्यक आहे?
५. वाणीवर नियंत्रण ठेवणे का महत्त्वाचे आहे?
६. "नवा मनुष्य धारण करणे" याचा अर्थ काय?
७. आजची ख्रिस्त मंडळी समाजासाठी दिवा आणि मीठ कशाप्रकारे बनू शकते?
८. आपण स्वतःच्या चुका स्वीकारण्याऐवजी इतरांना दोष देण्याची प्रवृत्ती कशी टाळू शकतो?

६. धार्मिकता की धर्माधता?

प्रस्तावना

धर्म हा मानवाला सत्य, प्रेम, न्याय आणि करुणेच्या मार्गावर चालण्यासाठी दिलेला आहे. परंतु अनेक वेळा धर्माच्या नावाखाली द्वेष, अंधश्रद्धा, भेदभाव आणि लोकांची फसवणूक केली जाते. धार्मिकतेच्या नावाने जेव्हा माणूस विचार करणे सोडून देतो, तेव्हा ती खरी धार्मिकता राहत नाही; ती धर्माधता बनते. आज समाजामध्ये धर्माच्या नावाने होणारे संघर्ष, द्वेष आणि अंधानुकरण पाहिले की हा प्रश्न निर्माण होतो — आपण खरोखर धार्मिक आहोत की धर्माध? प्रभू येशू ख्रिस्ताने आपल्या शिकवणुकीत प्रेम, दया आणि सत्याला महत्त्व दिले. त्याने धर्माच्या नावाने लोकांची फसवणूक करणाऱ्या शास्त्री आणि परूशी लोकांचा निषेध केला होता. त्याच्या शिकवणुकीतून आपण धार्मिकता आणि धर्माधता यामधील फरक समजून घेऊ शकतो.

१. प्रभू येशूची प्रेमाची शिकवण

प्रभू येशू विचारतो, “आपल्या शेजाऱ्यावर प्रीति कर व आपल्या वैन्याचा द्वेष कर, असे सांगितले होते, हे तुम्ही ऐकले आहे” (मत्तय ५:४३). परंतु जुन्या करारामध्ये कुठेही वैन्याचा द्वेष करायला सांगितलेले नाही. उलटपक्षी:

- लेवी १९:१८ मध्ये शेजाऱ्यावर प्रेम करायला सांगितले आहे.
- निर्गम २३:४-५ मध्ये वैन्यालाही मदत करायला सांगितले आहे.
- नीतिसूत्रे २५:२१ मध्ये वैन्याला भाकरपाणी द्यायला सांगितले आहे.

मग द्वेषाची शिकवण कोण देत होते? प्रभू येशूने स्पष्ट केले की शास्त्री आणि परूशी लोक धर्मशास्त्राचा चुकीचा अर्थ लावून लोकांना चुकीचे शिक्षण देत होते.

२. शास्त्री आणि परूशी यांचा धर्माधपणा

प्रभू येशू जकातदार आणि पापी समजल्या जाणाऱ्या लोकांबरोबर जेवत होता तेव्हा परूशी लोकांनी त्याच्यावर टीका केली होती (मत्तय ९:११). शब्बाथ दिवशी शिष्य कणसे मोडून खात होते तेव्हा देखील त्यांनी दोष लावला होता (मत्तय १२:२). त्यावेळी प्रभूने सांगितले: “मला दया पाहिजे, यज्ञ नको” (मत्तय १२:७). येशूने सांगितले की:

- बाह्य धार्मिक विधींपेक्षा दया अधिक महत्त्वाची आहे.
- मानवी संप्रदाय देवाच्या वचनापेक्षा मोठे नाहीत.
- ओठांनी देवाची स्तुती करून उपयोग नाही, जर अंतःकरण देवापासून दूर असेल.

शास्त्री आणि परूशी धर्माच्या नावाने लोकांवर बोजा टाकत होते. ते लोकांना देवाजवळ नेण्याऐवजी धर्माच्या बंधनात अडकवत होते.

३. धार्मिकता आणि धर्माधता यामधील फरक

धार्मिकता	धर्माधता
प्रेम शिकवते	द्वेष शिकवते
विचार करायला शिकवते	अंधानुकरण करायला लावते
दया आणि करुणा वाढवते	कठोरता आणि हिंसा वाढवते
सत्य शोधते	प्रश्न विचारण्यास विरोध करते
मानवतेला महत्त्व देते	संप्रदायाला मोठे मानते

धार्मिक माणूस देवाजवळ जाण्याचा प्रयत्न करतो; पण धर्माध माणूस स्वतःच्या विचारांनाच अंतिम सत्य समजतो.

४. अंधश्रद्धा आणि वास्तव

धर्माधतेमुळे माणूस विचारहीन बनत असतो. याचे एक उदाहरण पुढील दृष्टांतामध्ये दिसते. एक मुलगा मंदिरात मांस घेऊन येतो. पंडित रागावून म्हणतो, “हे मंदिरात कशासाठी आणलेस?” मुलगा म्हणतो, “हे देवीसाठी नाही, तर ती ज्या सिंहावर बसली आहे त्याच्यासाठी आहे. सिंह भाजीपाला खात नाही.” पंडित म्हणतो, “अरे मूर्खा, दगडाचा सिंह कधी मांस खातो काय?” मुलगा उत्तरतो आणि म्हणतो, “मग दगडाचा देव नैवेद्य कसा खातो?” हा दृष्टांत अंधानुकरणावर प्रश्न उपस्थित करते. धर्म माणसाला विचार करण्यापासून थांबवत असेल, तर तो खरा धर्म नाही.

५. गौतम बुद्ध आणि वैचारिकतेचा संदेश

ख्रिस्तपूर्व सहाव्या शतकात भारतामध्ये धर्माच्या नावाने अंधश्रद्धा आणि कर्मकांड वाढले होते. त्या काळात गौतम बुद्ध लोकांना विचार, बुद्धी आणि सत्याचा मार्ग शिकवत होते. त्यांनी सांगितले की:

- कोणतीही गोष्ट आंधळेपणाने स्वीकारू नका.
- विचार करा, अनुभव घ्या आणि मग सत्य स्वीकारा.
- मानवतेपेक्षा मोठा कोणताही धर्म नाही.

हा संदेश आजही तितकाच महत्त्वाचा आहे.

६. आजच्या समाजातील धर्माधता

आजही अनेक लोक:

- धर्माच्या नावाने द्वेष करतात,
- हिंसा करतात,
- लोकांना भडकवतात,
- प्रश्न विचारणाऱ्यांना विद्रोही मानतात.

शिक्षण, बेरोजगारी, महागाई, अन्याय यांसारख्या प्रश्नांकडे दुर्लक्ष केले जाते; पण धार्मिक भावना भडकवण्यात पुढारी व्यस्त राहतात. धर्म जर माणसाला विचारशून्य बनवत असेल, तर तो समाजासाठी धोकादायक ठरतो.

सारांश

खरी धार्मिकता प्रेम, दया, न्याय आणि सत्य शिकवते. धर्माधता मात्र द्वेष, अंधश्रद्धा आणि विभाजन निर्माण करते. प्रभू येशू ख्रिस्ताने लोकांना बाह्य धार्मिकतेपेक्षा अंतःकरणातील शुद्धता आणि प्रेम शिकवले. गौतम बुद्धांनीही वैचारिकता आणि सत्याचा मार्ग दाखवला आहे. म्हणून प्रत्येकाने स्वतःला प्रश्न विचारला पाहिजे:

- आपण प्रेम करतो की द्वेष?
- आपण विचार करतो की अंधानुकरण?
- आपण धर्माचा उपयोग मानवतेसाठी करतो की लोकांना विभाजित करण्यासाठी?

धर्म माणसाला माणसाशी जोडणारा असावा, तोडणारा नव्हे. म्हणून धार्मिकतेच्या मार्गावर चालतांना विवेक, प्रेम आणि सत्य यांचा स्वीकार करणे आवश्यक आहे.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. धार्मिकता आणि धर्माधता यामध्ये मुख्य फरक काय आहे?
२. प्रभू येशूने परूशी लोकांचा निषेध का केला होता?
३. “मला दया पाहिजे, यज्ञ नको” याचा अर्थ काय?
४. धर्माच्या नावाने समाजामध्ये कोणकोणत्या चुकीच्या गोष्टी घडतात?
५. गौतम बुद्धांचा वैचारिकतेचा संदेश आजच्या समाजासाठी का महत्त्वाचा आहे?
६. आपण धर्माचे अंधानुकरण करतो की विचारपूर्वक पालन करतो?
७. प्रेम आणि दया यांचे धार्मिक जीवनामध्ये का महत्त्व आहे?

७. कृतघ्नता आणि शोषित मानसिकता

प्रस्तावना

मानवी जीवनात स्वातंत्र्य मिळवणे जितके महत्वाचे आहे, तितकेच त्या स्वातंत्र्याचा योग्य उपयोग करणेही महत्वाचे असते. अनेक वेळा लोक बाह्य गुलामीतून मुक्त होतात, परंतु त्यांच्या मनातील भीती, न्यूनगंड, अविश्वास आणि गुलाम मानसिकता मात्र कायम राहते. बायबलमध्ये इस्राएली लोकांचे जीवन हे याचे जिवंत उदाहरण होय. देवाने त्यांना मिसर देशातील गुलामीतून मुक्त केले होते, चमत्कार केले होते, करार केला होता आणि वचन दिलेला देश देण्याची तयारी दर्शवली होती; तरीही ते वारंवार देवाविरुद्ध कुरकूर करू लागले होते, मूर्तिपूजा करू लागले होते आणि पुन्हा गुलामीकडे वळण्याची इच्छा व्यक्त करू लागले होते. ही घटना केवळ इस्राएली लोकांची वास्तविकता नसून आजच्या समाजातील अनेक लोकांच्या मानसिकतेचे प्रतिबिंब आहे. अन्याय, शोषण आणि दीर्घकाळाची गुलामी माणसाची मानसिक शक्ती कमकुवत करते. त्यामुळे कृतज्ञतेऐवजी तक्रार, विश्वासाऐवजी भीती आणि संघर्षाऐवजी पलायनाची वृत्ती निर्माण होते.

१. इस्राएली लोकांची कृतघ्नता

मोशे सिनाय पर्वतावर परमेश्वरासोबत बोलत असताना इस्राएली लोक अधीर झाले होते. त्यांनी अहरोनाला सांगितले की, "आमच्या पुढे चालतील असे देव बनव." अहरोनाने त्यांच्या दागिन्यांपासून सोन्याचे वासरू तयार केले आणि लोक त्याची पूजा करू लागले होते (निर्गम ३२:१-९). देवाने त्यांना गुलामीतून सोडवले, लाल समुद्रातून मार्ग काढला, वाळवंटात अन्न-पाणी पुरवले; तरीही ते देवाचे कार्य विसरले होते. स्तोत्रकर्ता म्हणतो: "त्याने आपल्या नावासाठी त्यांचे तारण केले... तरी ते त्याची कृत्ये लवकरच विसरले" (स्तोत्र १०६:७-२४). ही कृतघ्नता केवळ विस्मरण नव्हती; ती देवावरील विश्वासाच्या अभावाची निशाणी होती.

शिकवण

- देवाच्या कृपांचा विसर पडला की मनुष्य चुकीच्या मार्गाला लागतो.
- कृतघ्नता नसल्यास विश्वास कमकुवत होतो.
- देवाची कृपा अनुभवूनही मनुष्य मूर्तिपूजा आणि स्वार्थाकडे वळू शकतो.

२. शोषित मानसिकतेची समस्या

इस्राएली लोक अनेक वर्ष मिसर देशात गुलाम होते. त्यांनी अन्याय, अत्याचार आणि अपमान सहन केला होता. त्यांच्या मुलांची हत्या करण्यात आली होती आणि त्यांना कठोर श्रम करावे लागत होते. या अनुभवांनी त्यांच्या मनावर खोल परिणाम केला होता. देवाने त्यांना बाहेर काढले, पण त्यांच्या मनातील गुलामी संपलेली नव्हती. म्हणूनच ते वारंवार म्हणत होते की, "आपण पुन्हा मिसर देशात जाऊया." त्यांनी मोशेविरुद्ध कुरकूर केली होती आणि देवाच्या योजनेवर अविश्वास दाखवला होता.

शोषित मानसिकतेची लक्षणे

१. **संघर्षाची भीती** – आव्हानांना सामोरे जाण्याची तयारी नसणे.
२. **स्वतःबद्दल न्यूनगंड** – आपण काही करू शकत नाही अशी भावना बाळगणे.
३. **स्वातंत्र्यापेक्षा सुरक्षित गुलामी पसंत करणे** – परिचित गुलामी नव्या संघर्षापेक्षा सोपी वाटणे.
४. **नेतृत्वाविरोधात बंड** – परिवर्तन घडवणाऱ्या व्यक्तींना विरोध करणे.
५. **विश्वासाचा अभाव** – देवाच्या सामर्थ्यावर शंका घेणे.

३. कनान देशाची भीती आणि दुर्बल मानसिकता

मोशेने कनान देशाची पाहणी करण्यासाठी बारा हेर पाठवले होते. त्यापैकी दहा जणांनी भीती निर्माण करणारी वार्ता सांगितली होती. तेव्हा लोक आक्रोश करू लागले होते आणि यहोशवा व कालेब यांना मारण्यास उठले होते. यहोशवा आणि कालेब यांचा विश्वास होता की देव त्यांच्या सोबत आहे; परंतु इतर लोकांच्या मनात गुलामीची भीती अजूनही जिवंत होती.

येथे दिसणारे सत्य

- शोषित मानसिकता माणसाला संधीऐवजी संकटच दाखवते.
- विश्वासू लोकांना समाजाकडून विरोध सहन करावा लागतो.
- भीतीमुळे लोक देवाच्या वचनांवर विश्वास ठेवत नाहीत.

४. प्रभू येशू आणि लोकांची कृतघ्न वृत्ती

प्रभू येशूने अनेक चमत्कार केले, आजारी लोकांना बरे केले, देवाच्या राज्याचा संदेश दिला; तरीही लोकांनी त्याला स्वीकारले नव्हते. प्रभूने अशा लोकांना उपमा देत म्हटले की, “आम्ही तुमच्यासाठी पावा वाजविला तरी तुम्ही नाचला नाही... आम्ही आक्रोश केला तरी तुम्ही उर बडवून घेतले नाहीत” (मत्तय ११:१६-२३). लोकांनी बाप्तिस्मा करणाऱ्या योहानाला नाकारले आणि येशूलाही दोष दिला होता. याचा अर्थ असा की, काही लोक कोणतीही चांगली गोष्ट स्वीकारण्यास तयार नसतात.

आजच्या काळातील वास्तव

- देवाचे आशीर्वाद मिळूनही अनेक लोक कृतज्ञ राहत नाहीत.
- समाजातील काही लोक परिवर्तनाला विरोध करतात.
- पीडित मानसिकता माणसाला आशाहीन बनवते.

५. मानसिक गुलामीतून मुक्त होण्याची गरज

देवाने इस्राएली लोकांना फक्त शारीरिक गुलामीतून नव्हे तर मानसिक गुलामीतूनही मुक्त करण्याचा प्रयत्न केला होता. बाळवंटातील चाळीस वर्षांचा प्रवास हा त्यांच्या विश्वास आणि मानसिकतेच्या परिवर्तनाचा काळ होता. आजही देव माणसाला भीती, न्यूनगंड, अन्याय आणि गुलामीच्या मानसिकतेतून मुक्त करू इच्छितो.

मुक्ततेसाठी आवश्यक गोष्टी

- देवावरील दृढ विश्वास
- कृतज्ञतेची वृत्ती
- संघर्ष करण्याची तयारी
- सकारात्मक विचार
- देवाच्या वचनावर विश्वास ठेवणे

सारांश

इस्राएली लोकांचा इतिहास आपल्याला सांगते की बाह्य स्वातंत्र्य मिळवणे पुरेसे नसते; मानसिक आणि आध्यात्मिक स्वातंत्र्यही आवश्यक असते. कृतघ्नता आणि शोषित मानसिकता माणसाला देवापासून दूर नेतात. ज्यांना गुलामीची सवय लागते ते संघर्ष टाळतात आणि स्वातंत्र्याची जबाबदारी स्वीकारण्यास घाबरतात. देवाने इस्राएली लोकांना वारंवार संधी दिली होती, तसेच आजही तो आपल्या जीवनात कार्य करीत आहे. म्हणून आपण देवाच्या कृपेची आठवण ठेवून कृतज्ञ राहिले पाहिजे आणि भीती, न्यूनगंड व शोषित मानसिकतेतून बाहेर पडून विश्वासाने पुढे चालले पाहिजे.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. इस्राएली लोकांनी देवाचे कार्य पाहूनही मूर्तिपूजा का केली होती?
२. शोषित मानसिकता म्हणजे काय? तिची लक्षणे कोणती?
३. इस्राएली लोक वारंवार मिसर देशात परत जाण्याची इच्छा का व्यक्त करत होते?
४. यहोशवा आणि कालेब यांचा विश्वास इतरांपेक्षा वेगळा कसा होता?
५. आजच्या समाजात शोषित मानसिकतेची कोणती उदाहरणे दिसतात?
६. देवाच्या कृपेबद्दल आपण कृतज्ञ राहण्यासाठी काय केले पाहिजे?
७. मानसिक गुलामीतून मुक्त होण्यासाठी विश्वासाची भूमिका काय आहे?

८. स्वभाव, सेवा आणि योग्यता

प्रस्तावना

मानवी जीवनामध्ये स्वभाव, सेवा आणि योग्यता या तीन गोष्टी अत्यंत महत्वाच्या आहेत. प्रत्येक मनुष्याचा स्वभाव वेगळा असतो. काहीजण शांत असतात, काहीजण उतावळे असतात, काहीजण सहनशील असतात तर काहीजण रागीट असतात. परंतु परमेश्वर मनुष्याची निवड केवळ त्याच्या स्वभावावरून करत नाही, तर त्याच्यामध्ये असलेल्या योग्यतेवरून आणि शक्यतेवरून करतो. बायबलमध्ये आपण पाहतो की प्रभू येशूने सामान्य आणि दुर्बल लोकांची निवड करून त्यांच्याकडून महान कार्य करून घेतले होते. त्यामुळे सेवाकार्यासाठी परिपूर्ण स्वभावाची नाही, तर प्रभूप्रती विश्वास, आज्ञाधारकपणा आणि योग्यतेचा उपयोग करण्याची गरज असते.

१. प्रभू येशू आणि शिष्यांचा स्वभाव

प्रभू येशूने आपल्या शिष्यांना विचारले, “मनुष्याच्या पुत्राला लोक कोण म्हणून म्हणतात?” शिष्यांनी विविध उत्तरे दिली. त्यानंतर प्रभूने विचारले, “तुम्ही मला कोण म्हणून म्हणता?” त्यावेळी पेत्र म्हणाला, “आपण ख्रिस्त, जिवंत देवाचे पुत्र आहा” (मत्तय १६:१६). पेत्राचे उत्तर विश्वासपूर्ण होते. प्रभूने त्याचे कौतुक केले. परंतु जेव्हा प्रभूने आपल्या दुःखसहन, मरण आणि पुनरुत्थानाबद्दल सांगितले, तेव्हा पेत्राने त्याला अडवण्याचा प्रयत्न केला होता. तेव्हा प्रभू म्हणाला, “असे सैताना, माझ्यापुढून निघून जा; तू मला अडखळण आहेस.” (मत्तय १६:२३). या घटनेतून दिसून येते की पेत्रामध्ये विश्वास होता, पण त्याचा मानवी स्वभावही कार्यरत होता. त्याचे लक्ष देवाच्या योजनेपेक्षा मानवी विचारांकडे अधिक होते.

२. देवाच्या गोष्टी आणि मानवी विचार

यशया संदेष्टा म्हणतो, “माझ्या कल्पना तुमच्या कल्पना नव्हेत, माझे मार्ग तुमचे मार्ग नव्हेत.” (यशया ५५:८-९). देवाची योजना मनुष्याच्या विचारांपेक्षा श्रेष्ठ असते. मनुष्य बहुतेक वेळा तात्पुरत्या गोष्टींचा विचार करतो, परंतु देव अनंतकाळाचा विचार करतो. पेत्राला प्रभूचे दुःख टाळायचे होते, परंतु देवाच्या योजनेतूनच तारणाचे कार्य पूर्ण होणार होते. त्यामुळे सेवाकार्यात मानवी भावना, स्वार्थ किंवा भीती यांच्यापेक्षा देवाच्या इच्छेला महत्त्व दिले पाहिजे.

३. प्रभूची निवड आणि योग्यता

प्रभू येशूने जेव्हा शिष्यांची निवड केली तेव्हा ते मासे धरणारे सामान्य लोक होते. मासे धरणे हा त्यांचा व्यवसाय भाग होता. परंतु प्रभूने त्यांच्या योग्यतेकडे पाहिले आणि त्यांना “माणसे धरणारे” बनवले.

शिष्यांच्या स्वभावाची काही उदाहरणे

- याकोब आणि योहान यांनी प्रभूच्या आजूबाजूला बसण्याची जागा मागितली होती (मार्क १०:३५-४५).
- पेत्राने विचारले, “आम्ही सर्व सोडून आलो आहोत, तर आम्हाला काय मिळेल?” (मत्तय १६:१६-२६).

तरीही प्रभूने त्यांची निवड केली होती, कारण त्यांच्यामध्ये सेवेसाठी योग्यता होती. लूक ९:३५ मध्ये देववाणी झाली होती की, "हा माझा पुत्र, माझा निवडलेला आहे; ह्याचे तुम्ही ऐका." यातून सेवाकार्यात प्रभूचे ऐकणे किती महत्वाचे आहे हे समजते.

४. स्वभाव आणि योग्यता यातील फरक

(अ) स्वभाव म्हणजे काय? - स्वभाव हा मनुष्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचा भाग असतो. तो परिस्थिती, संस्कार आणि अनुभवांमधून घडत असतो. स्वभावाची काही उदाहरणे;

- काहीजण बोलके असतात (extrovert).
- काहीजण शांत असतात (introvert).
- काहीना लवकर राग येतो (short/hot tempered).
- काहीजण सहनशील असतात (tolerant).
- काहीजण भावनिक असतात (emotional).

स्वभाव मनाला प्रभावित करतो.

(ब) योग्यता म्हणजे काय? - योग्यता म्हणजे देवाने दिलेली क्षमता, कौशल्य आणि सेवेसाठी असलेली पात्रता होय. योग्यता बुद्धीला आणि कार्यक्षमतेला प्रभावित करते. प्रत्येक व्यक्तीमध्ये काहीना काही योग्यता असते आणि देव त्या योग्यतेचा उपयोग आपल्या कार्यासाठी करतो.

५. बायबलमधील योग्यतेची उदाहरणे

शमशोन - देवाने शमशोनाची निवड इस्राएलाचा शास्ता होण्यासाठी केली होती.

शौल - शौलाची निवड इस्राएलाचा राजा म्हणून झाली होती.

तीन चाकरांचा दृष्टांत - धन्याने आपल्या चाकरांना त्यांच्या योग्यतेनुसार पैसे दिले होते.

दहा कुमारी - दहा कुमारींना वराला भेटण्याची संधी होती, परंतु तयार असलेल्यांनाच प्रवेश मिळाला होता.

या सर्व उदाहरणांमधून दिसते की योग्यता आणि तयारी महत्वाची आहे.

६. उणीवता असूनही सेवा

कोणताही मनुष्य पूर्णपणे परिपूर्ण नसतो. प्रत्येकामध्ये काहीना काही उणीवता असतात.

- काहींच्या उणीवता स्पष्ट दिसतात.
- काहींच्या उणीवता लपून राहतात.

मनुष्याला आपल्या स्वभावाशी आयुष्यभर संघर्ष करावा लागतो. परंतु प्रभू योग्यतेचा उपयोग करून त्याच्याकडून सेवा करून घेतो.

७. सुवार्ता सांगणे ही प्रभूची सेवा

प्रभूने प्रत्येक विश्वासणाऱ्याला सुवार्ता सांगण्याची जबाबदारी दिली आहे. आज अनेक लोक अंधश्रद्धा, भीती आणि चुकीच्या समजुतींमध्ये अडकलेले आहेत. त्यांना खरी श्रद्धा आणि तारणाचा मार्ग सांगणे ही ख्रिस्ती सेवाकांची महत्त्वाची जबाबदारी आहे. सेवाकार्यात स्वभावामुळे अडथळे येऊ शकतात, पण संयम बाळगून योग्यतेचा उपयोग केला तर प्रभूचे कार्य प्रभावीपणे करता येते.

सारांश

मानवी स्वभाव बदलणारा असू शकतो, परंतु देव मनुष्याची निवड त्याच्या स्वभावामुळे नव्हे तर त्याच्यातील योग्यतेमुळे करतो. प्रभू येशूने सामान्य, उणीव असलेल्या आणि चुका करणाऱ्या शिष्यांची निवड करून त्यांच्याकडून महान कार्य करून घेतले होते. त्यामुळे आपण आपल्या स्वभावाच्या मर्यादांमध्ये अडकून न राहता, देवाने दिलेल्या योग्यतेचा उपयोग सेवाकार्यासाठी केला पाहिजे. देवाला परिपूर्ण माणसे नकोत; त्याला विश्वासू आणि उपलब्ध माणसे हवी आहेत. स्वभावाला बळी न पडता योग्यतेकडे लक्ष केंद्रित केले तर प्रभूचे कार्य प्रभावीपणे करता येते.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. पेत्राच्या जीवनातून आपण कोणता आध्यात्मिक धडा शिकतो?
२. देवाच्या गोष्टी आणि मानवी गोष्टी यामध्ये काय फरक आहे?
३. प्रभूने सामान्य मासे धरणाऱ्यांची निवड का केली होती?
४. स्वभाव आणि योग्यता यामध्ये काय फरक आहे?
५. आपल्या स्वभावामुळे सेवाकार्यात कोणते अडथळे येतात?
६. देवाने आपल्याला कोणती योग्यता दिली आहे?
७. आजच्या समाजामध्ये सुवार्ता सांगण्याची गरज का आहे?
८. आपण आपल्या योग्यतेचा उपयोग प्रभूच्या कार्यासाठी कसा करू शकतो?

९. प्रार्थनेचे महत्व

प्रस्तावना

मानवी जीवन हे संकटे, चिंता, संघर्ष आणि अनिश्चितता यांनी भरलेले असते. प्रत्येक व्यक्तीच्या जीवनात कधी ना कधी दुःख, अडचणी, अपयश किंवा मानसिक तणाव निर्माण होत असतो. अशा वेळी अनेकजण राग, दोषारोप, भांडण किंवा निराशेचा मार्ग स्वीकारतात. परंतु बायबल आपल्याला प्रार्थनेचा मार्ग दाखवते. प्रभू येशू ख्रिस्ताने स्वतः संकटाच्या काळात प्रार्थनेचे महत्व दाखवून दिले आहे. अटक होण्यापूर्वी तो पेत्र, याकोब आणि योहान यांना घेऊन गेथशेमाने बागेत प्रार्थना करण्यासाठी गेला होता (मत्तय २६:३६). यावरून संकटाच्या काळात प्रार्थना ही विश्वासणाऱ्याची सर्वात मोठी शक्ती आहे हे स्पष्ट होते.

१. संकटाच्या काळात प्रार्थनेची आवश्यकता

जीवनात संकटे उद्भवली की मनुष्य चिंता करू लागतो. काहीजण रागावतात, भांडण करतात किंवा एकमेकांना दोष देतात. परंतु अशा प्रतिक्रियांमुळे समस्या कमी होत नाहीत, उलट वाढतात. स्तोत्रकर्ता म्हणतो: “माझे वैरी दिवसभर माझी निंदा करतात...” (स्तोत्र १०२:८). संकटाच्या वेळी प्रार्थना केल्याने मन शांत होते आणि देवावर अवलंबून राहण्याची शक्ती मिळते. प्रार्थना ही भीतीपासून विश्वासाकडे घेऊन जाणारी प्रक्रिया आहे.

शिकवण:

- संकट टाळण्यासाठी नव्हे तर संकटांचा सामना करण्यासाठी प्रार्थना आवश्यक आहे.
- प्रार्थना आपल्याला तणावातून बाहेर काढते.
- दोषारोपाऐवजी देवाकडे वळणे आवश्यक आहे.

२. प्रार्थनेद्वारे देवाची योजना प्रगट होते

प्रभूला अटक झाली तेव्हा एका शिष्याने तलवार काढून शिपायाचा कान कापला होता. त्यावेळी प्रभू येशू म्हणाला: “मला माझ्या पित्याजवळ मागता येत नाही काय?” (मत्तय २६:५१-५४). येशूला माहीत होते की त्याच्या जीवनातील घटना देवाच्या योजनेनुसार घडत आहेत. काही गोष्टी आपल्या जीवनात आपल्या चुकांमुळे येतात, तर काही गोष्टी देवाच्या इच्छेनुसार घडतात. योसेफाच्या जीवनातही संकटे आली होती. त्याला भावांनी विकले होते, तुरुंगात टाकले होते, परंतु त्या सर्व घटनांमधून देवाची मोठी योजना पूर्ण झाली होती. शेवटी तो आपल्या भावांना म्हणाला होता की देवाने त्यांचे प्राण वाचवण्यासाठी त्याला पुढे पाठविले आहे (उत्पत्ती ४५:५).

शिकवण:

- प्रार्थना आपल्याला आध्यात्मिक समज देते.
- देवाची इच्छा आणि योजना ओळखण्यास मदत होते.
- प्रत्येक संकटामागे देवाचा हेतू असू शकतो.

३. प्रार्थनेसाठी निवांत वेळ आणि ठिकाण आवश्यक

प्रभू येशू अनेकदा डोंगरावर आणि एकांत ठिकाणी जाऊन प्रार्थना करीत असे. आजच्या काळात आपल्या जीवनात खूप गोंधळ आणि अशांती आहे. कामकाजामुळे, धावपळ करत असल्यामुळे तसेच सोशल मिडियाच्या अती वापरामुळे मनुष्य अधिक व्यस्त आणि विचलित झाला आहे. अनेकांना मोबाईल आणि सोशल मिडियासाठी वेळ असतो, पण बायबल वाचन आणि प्रार्थनेसाठी वेळ नसतो. प्रार्थनेसाठी वेळेचे योग्य नियोजन आवश्यक आहे.

प्रार्थनेसाठी उपयुक्त वेळ:

- पहाटेची वेळ
- दुपारची शांत वेळ
- रात्री झोपण्यापूर्वी

शिकवण:

- प्रार्थनेसाठी शांत वातावरण आवश्यक आहे.
- वेळेचे नियोजन आध्यात्मिक जीवन मजबूत करते.
- देवासोबतचा संवाद प्राधान्याने ठेवला पाहिजे.

४. प्रार्थना मानसिक आणि आध्यात्मिक आरोग्य देते

संकटांमुळे मनुष्याच्या मनात राग, चिडचिड, भीती आणि निराशा निर्माण होऊ शकते. मानसिक संतुलन बिघडू शकते. अशा वेळी प्रार्थना मनाला शांती देते. प्रार्थनेमुळे:

- मन शांत होते
- धैर्य वाढते
- संयम निर्माण होतो
- विश्वास दृढ होतो
- समस्यांचे आकलन करता येते

देव काही गोष्टी आपल्या समज आणि वाढीसाठी जीवनात होऊ देतो. प्रार्थनेमुळे आपण त्या गोष्टी योग्य दृष्टीकोनातून पाहू शकतो.

शिकवण:

- प्रार्थना मानसिक आरोग्यासाठी उपयुक्त आहे.
- प्रार्थना अंतःकरणाला शांती देते.
- संकटांचा सामना करण्याची शक्ती मिळते.

५. विश्वासणाऱ्याच्या जीवनातील संकटे

काहीजण असा विचार करतात की देवावर विश्वास ठेवल्यावर जीवनात संकट येणार नाहीत. परंतु बायबल तसे शिकवत नाही. प्रभू येशू स्वतः संकटांतून गेला होता. विश्वासणाऱ्या व्यक्तीला अनेकदा अधिक संघर्षाचा सामना करावा लागतो. कारण:

- तो चुकीच्या गोष्टींशी समझोता करत नाही.
- तो सत्य आणि प्रामाणिकतेने जगण्याचा प्रयत्न करतो.
- तो अन्यायाविरुद्ध उभा राहतो.

म्हणून विश्वासणाऱ्याला धैर्याने आणि प्रार्थनेने जीवन जगावे लागते.

शिकवण:

- विश्वासामुळे संकटे संपत नाहीत.
- प्रार्थना विश्वास टिकवून ठेवते.
- देव संकटांतही आपल्या सोबत असतो.

सारांश

प्रार्थना ही केवळ धार्मिक कृती नसून देवासोबतचा जिवंत संवाद आहे. संकटाच्या काळात प्रार्थना मनुष्याला धैर्य, शांती, समज आणि आशा देते. प्रभू येशूने स्वतः प्रार्थनेचे उदाहरण दिले. म्हणून प्रत्येक विश्वासणाऱ्याने नियमित प्रार्थना, बायबल वाचन आणि देवावरील विश्वास यांना आपल्या जीवनाचा भाग बनविले पाहिजे. आजच्या गोंधळलेल्या आणि तणावपूर्ण जगात प्रार्थना ही मनुष्याच्या आत्मिक आणि मानसिक आरोग्यासाठी अत्यंत आवश्यक आहे. प्रार्थनेद्वारे आपण देवाची इच्छा समजू शकतो आणि जीवनातील संकटांचा योग्य प्रकारे सामना करू शकतो.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. संकटाच्या काळात माझी पहिली प्रतिक्रिया काय असते — राग, चिंता की प्रार्थना?
२. मी नियमित प्रार्थनेसाठी वेळ राखून ठेवतो का?
३. सोशल मिडियापेक्षा देवासोबत वेळ घालविण्यास मी किती प्राधान्य देतो?
४. माझ्या जीवनातील संकटांमधून देव मला काय शिकवू इच्छितो?
५. प्रार्थनेमुळे माझ्या जीवनात कोणते बदल झाले आहेत?
६. मी इतरांना प्रार्थनेचे महत्व समजावून सांगतो का?
७. प्रभू येशूच्या प्रार्थनायुक्त जीवनातून मी काय शिकू शकतो?

१०. परमेश्वराचा शोध

प्रस्तावना

मानव नेहमी परमेश्वराचा शोध मोठमोठ्या चमत्कारांमध्ये, सामर्थ्यशाली घटनांमध्ये आणि प्रसिद्ध व्यक्तींमध्ये घेत असतो. परंतु बायबल आपल्याला शिकवते की परमेश्वर अनेकदा शांततेत, नम्रतेत आणि दुर्बलांच्या वेदनांमध्ये प्रगट होतो. संदेश एलिया याचे जीवन आपल्याला विश्वास, संघर्ष, नैराश्य, सेवाकार्य आणि परमेश्वराच्या उपस्थितीचा खरा अनुभव याबद्दल महत्त्वपूर्ण धडे देते. एलियाने मोठमोठी चमत्कारिक कार्ये केली होती, परंतु संकटाच्या काळात तोही घाबरला होता, निराश झाला होता आणि एकटेपण अनुभवू लागला होता. त्याच्या जीवनातून आपण शिकतो की परमेश्वर फक्त महान घटनांमध्ये नसून, तो पीडितांच्या मंद वाणीतही प्रगट होतो.

१. एलियाचे सेवाकार्य आणि विश्वास

एलिया हा गिलाद प्रदेशातील तिश्बी येथील रहिवासी होता. तो इस्राएलाचा राजा अहाब याच्यापुढे उभा राहून म्हणाला: "इस्राएलाचा देव परमेश्वर ज्याच्या हुजरास मी असतो त्याच्या जीविताची शपथ वाहून सांगतो की, आता काही वर्षे दव किंवा पाऊस पडणार नाही." (१ राजे १७:१). एलियाच्या शब्दाप्रमाणे इस्राएलात तीन वर्षे दुष्काळ पडला नव्हता. ही घटना दाखवते की तो परमेश्वरावर पूर्ण विश्वास ठेवणारा संदेश होता.

शिकवण:

- खरा सेवक परमेश्वराच्या वचनावर उभा राहतो.
- विश्वास म्हणजे परिस्थितीपेक्षा परमेश्वरावर भरोसा ठेवणे होय.
- सेवाकार्य करताना धैर्य आवश्यक असते.

२. सारपथच्या विधवेच्या जीवनातील परमेश्वराचे कार्य

दुष्काळाच्या काळात परमेश्वराने एलियाला सीदोनातील सारपथ येथे पाठविले होते. तेथे एक गरीब विधवा राहत होती. ती अत्यंत निराश झाली होती आणि शेवटचे अन्न खाऊन मरण्याचा विचार करत होती. परंतु परमेश्वराने एलियाद्वारे तिच्या जीवनात आशा निर्माण केली होती. तिच्या पिठाचा आणि तेलाचा पुरवठा अनेक दिवस संपला नव्हता (१ राजे १७:१५). तसेच एलियाने तिच्या मुलासाठी प्रार्थना केली होती आणि मुलाला जीवन मिळाले होते.

शिकवण:

- परमेश्वर गरीब आणि दुःखी लोकांची काळजी घेतो.
- संकटामध्येही परमेश्वर आशेचा मार्ग उघडतो.
- सेवाकार्य म्हणजे लोकांच्या दुःखात सहभागी होणे होय.

३. कर्मेल डोंगरावरील विजय आणि त्यानंतरचे नैराश्य

कर्मेळ डोंगरावर एलियाने बआल देवतेच्या संदेष्ट्यांशी सामना केला होता. परमेश्वराने अग्नी पाठवून आपले सामर्थ्य दाखवले होते. त्यानंतर बआलच्या संदेष्ट्यांचा नाश करण्यात आला होता. परंतु राणी ईजबेल हिने एलियाला ठार मारण्याची धमकी दिली, त्यामुळे तो घाबरून पळून गेला होता आणि रानात जाऊन म्हणू लागला: “माझा प्राण जाईल तर बरे होईल.”

आजच्या काळातील वास्तव

आजही काही सेवक मोठमोठ्या सभा घेतात, चमत्कार आणि आरोग्य सभांचा प्रचार करतात. परंतु संकटाच्या काळात ते मागे हटतात. कोरोनाच्या काळात अनेक प्रसिद्ध प्रचारक आणि भविष्यवक्ता गायब झाले होते. खऱ्या सेवकाची ओळख लोकप्रियतेत नसून संकटामध्ये टिकून राहण्यात असते.

शिकवण:

- सेवाकार्यामध्ये प्रसिद्धीपेक्षा विश्वासूपणा महत्त्वाचा आहे.
- संकट सेवकाच्या खऱ्या स्वभावाची परीक्षा घेते.
- नैराश्य आणि भीती ही देवाच्या सेवकांनाही येऊ शकते.

४. होरेब पर्वतावरचा अनुभव

रानात थकलेल्या एलियाला परमेश्वराने एक देवदूत पाठवून अन्न आणि पाणी दिले होते. चाळीस दिवसांच्या प्रवासानंतर तो होरेब पर्वतावर पोहोचला होता. तेथे एलिया परमेश्वराला म्हणाला: “मीच काय तो एकटा उरलो आहे.” परंतु परमेश्वराने त्याला सांगितले की बआलपुढे न झुकलेले सात हजार लोक अजून आहेत.

शिकवण:

- आपण कधीच एकटे नसतो.
- परमेश्वराकडे नेहमी उरलेले विश्वासू लोक असतात.
- गर्व आणि आत्मकेंद्री विचारांपासून सावध राहणे आवश्यक आहे.

५. मंद वाणीत प्रगट होणारा परमेश्वर

एलिया परमेश्वराला मोठ्या घटनांमध्ये शोधत होता. प्रथम जोराचा वारा येतो, मग भूमिकंप होतो आणि नंतर अग्नी प्रगट होतो. परंतु परमेश्वर त्यामध्ये नसतो. शेवटी एक मंद वाणी ऐकू आली होती आणि त्या मंद वाणीत परमेश्वर प्रगट झाला होता.

ही मंद वाणी म्हणजे:

- शोषितांची हाक
- गरीबांचे दुःख
- वंचितांचा संघर्ष

- अन्यायाविरुद्ध उठणारा शांत आवाज

अनेकजण या आवाजाकडे दुर्लक्ष करतात, परंतु परमेश्वर त्यांच्यामध्ये कार्य करीत असतो.

शिकवण:

- परमेश्वर अनेकदा शांततेत बोलतो.
- गरीब, पीडित आणि वंचित लोकांच्या आवाजात देवाची उपस्थिती असते.
- छोट्या गोष्टींकडे लक्ष देणे ही खरी आध्यात्मिकता आहे.

६. मिशनरी सेवेमधील मंद वाणीचा स्वीकार

१९व्या शतकात अनेक मिशनरी भारतात आले होते. त्यांनी गरीब आणि वंचित लोकांचा आवाज ऐकला होता. त्यांनी:

- शाळा सुरू केल्या होत्या
- अनाथ मुलांसाठी वसतिगृहे स्थापन केली होती
- व्यवसाय प्रशिक्षण दिले होते
- दुर्गम भागात वैद्यकीय सेवा केली होती

काही मिशनरी डॉक्टर आणि नर्स म्हणून ग्रामीण भागात सेवा करत होते. त्यांनी समाजातील दुर्लक्षित लोकांमध्ये वैद्यकीय सेवा केली होती.

शिकवण:

- ख्रिस्ती सेवा ही फक्त प्रचार नसून सामाजिक बांधिलकी आहे.
- शिक्षण, आरोग्य आणि न्याय यामध्येही परमेश्वराचे कार्य दिसते.
- सेवाकार्य म्हणजे लोकांच्या गरजांमध्ये सहभागी होणे.

सारांश

एलिया याचे जीवन आपल्याला शिकवते की विश्वासाचा मार्ग नेहमी सोपा नसतो. सेवाकार्य करताना संघर्ष, भीती, नैराश्य आणि एकटेपण येऊ शकते. परंतु परमेश्वर आपल्या सेवकांना सोडत नाही. परमेश्वर केवळ मोठ्या चमत्कारांमध्ये नाही, तर तो शांत आवाजात, गरीबांच्या वेदनेत आणि न्यायासाठी झगडणाऱ्या लोकांच्या जीवनात प्रगट होतो. आजच्या काळातही आपल्याला त्या मंद वाणीला ऐकण्याची गरज आहे.

चिंतनासाठी प्रश्न

१. एलियाच्या जीवनातून आपण विश्वासाबद्दल कोणते धडे शिकतो?
२. संकटाच्या काळात खऱ्या सेवकाची ओळख कशी होते?

३. "मीच एकटा उरलो आहे" या एलियाच्या भावनेचा आजच्या सेवाकार्यात काय अर्थ आहे?
४. परमेश्वर मंद वाणीत प्रगट होतो याचा अर्थ काय?
५. गरीब आणि वंचित लोकांच्या आवाजात परमेश्वर कसा प्रगट होतो?
६. आजच्या मंडळीने आणि सेवाकांनी समाजातील पीडित लोकांसाठी कोणती भूमिका घ्यावी?
७. मोठ्या कार्यक्रमांपेक्षा छोट्या सेवाकार्यांचे महत्त्व काय आहे?

११. आपले पूर्वज, संदेष्टे आणि काळाचा शेवट

प्रस्तावना

इब्रीकरांस पत्राच्या पहिल्या अध्यायामध्ये लेखक "आपले पूर्वज" आणि "ह्या काळाच्या शेवटी" अशा महत्त्वपूर्ण संकल्पनांचा उल्लेख करतो. या संकल्पनांचा अभ्यास करताना आपण केवळ बायबलमधील इतिहास समजून घेत नाही, तर आपल्या भारतीय सामाजिक आणि धार्मिक वास्तवाकडेही पाहू शकतो. अनेक वेळा भारतीय ख्रिस्ती लोक स्वतःची ओळख थेट इस्राएली लोकांशी जोडतात; परंतु भारतीय समाजाची स्वतःची ऐतिहासिक, सांस्कृतिक आणि सामाजिक पार्श्वभूमी आहे. देवाचा संदेश कोणत्याही एका जाती, धर्म किंवा राष्ट्रापुरता मर्यादित नसून तो सर्व मानवजातीसाठी आहे. म्हणूनच देवाने विविध काळात आणि विविध समाजांमध्ये संदेष्टे, समाजसुधारक आणि धर्मसुधारक उभे केले होते आणि उभे करत असतो. या लेखामध्ये आपण पूर्वजांची ओळख, संदेष्ट्यांचे कार्य आणि "काळाचा शेवट" या संकल्पनेचा अभ्यास करणार आहोत.

१. "आपले पूर्वज" - इस्राएली लोकांची ओळख

इब्रीकरांस पत्राचा लेखक म्हणतो: "देव प्राचीन काळी अंशाअंशांनी व प्रकाराप्रकाराने संदेष्ट्यांद्वारे आपल्या पूर्वजांशी बोलला" (इब्री. १:१). येथे "पूर्वज" हा शब्द इस्राएली लोकांसाठी वापरण्यात आला आहे.

इस्राएली लोकांचा इतिहास - उत्पत्ती ११:३१ नुसार तेरह आपला मुलगा अब्राम (अब्राहाम) आणि नातू लोट यांना घेऊन ऊर शहरातून हारान येथे राहावयास गेला. पुढे:

- अब्राहामापासून इसहाक,
- इसहाकापासून याकोब,
- आणि याकोबापासून इस्राएलाचे बारा वंश निर्माण झाले होते.

याकोबाच्या बारा मुलांपासून निर्माण झालेली संतती म्हणजे इस्राएली लोक होय.

२. भारतीय समाज आणि आपले पूर्वज

भारतीय समाजाची पार्श्वभूमी इस्राएली समाजापेक्षा वेगळी आहे. भारतातील मूलनिवासी समाज म्हणजे दलित आणि आदिवासी समुदाय होय. इतिहासामध्ये आर्य लोकांच्या आगमनानंतर वर्णव्यवस्था निर्माण झाली असे मानले जाते.

वर्णव्यवस्थेचे स्वरूप - वर्णव्यवस्थेमध्ये समाजाचे विभाजन करण्यात आले:

1. ब्राह्मण
2. क्षत्रिय
3. वैश्य
4. शूद्र

या चौकटीच्या बाहेर असलेल्या दलित आणि आदिवासी लोकांना “जातीबाह्य” समजण्यात आले. त्यांच्या पारंपरिक व्यवसायांमुळे त्यांना अस्पृश्य मानण्यात आले.

ओळखीचा प्रश्न - अनेक भारतीय ख्रिस्ती स्वतःला “नवीन इस्राएल” समजतात. परंतु ऐतिहासिकदृष्ट्या आपले पूर्वज इस्राएली नव्हते; ते भारतातील मूलनिवासी दलित आणि आदिवासी होते. याचा अर्थ असा नाही की बायबल आपल्यासाठी नाही; उलट बायबलमधील मुक्ती, न्याय आणि समानतेचा संदेश भारतीय समाजाच्या वास्तवाशी जोडून समजून घेतला पाहिजे.

३. देव आणि संदेष्टे : सर्व मानवजातीसाठी संदेश

इब्रीकरांस पत्रामध्ये देव संदेष्ट्यांद्वारे बोलला असे सांगितले आहे. परंतु देवाने फक्त इस्राएली लोकांमध्येच संदेष्टे पाठविले असे नाही. बायबलमधील उदाहरणे:

१. योना आणि निनवे - देवाने संदेष्टा योना याला निनवे शहरात पाठविले होते. निनवे हे अशूर साम्राज्याचे मोठे शहर होते. तेथे अनेक लोक राहत होते. देवाचा संदेश फक्त इस्राएलापुरता मर्यादित नव्हता.

२. आमोस संदेष्टा - आमोस संदेष्ट्याने विविध राष्ट्रांविरुद्ध देवाचे वचन सांगितले:

- दिमिष्क (आमोस १:३)
- गज्जा (१:६)
- सोर (१:९)
- अदोम (१:११)
- अम्मोन (१:१३)
- मवाब (२:१)

यावरून देव सर्व राष्ट्रांच्या न्याय-अन्यायाकडे लक्ष देतो हे दिसून येते.

४. भारतीय समाजातील संदेष्टे आणि समाजसुधारक

जसे देवाने विविध राष्ट्रांमध्ये संदेष्टे पाठविले होते, तसेच भारतामध्येही समाजसुधारक आणि धर्मसुधारक उभे राहिले होते.

भारतीय समाजसुधारकांचे कार्य - अनेक सुधारकांनी:

- जातिभेदाविरुद्ध आवाज उठविला होता,
- समानतेचा संदेश दिला होता,
- मानवतेचा पुरस्कार केला होता,
- शोषितांच्या हक्कांसाठी संघर्ष केला होता.

अशा लोकांना आपण व्यापक अर्थाने “संदेष्टे” म्हणू शकतो, कारण त्यांनी समाजाला सत्य, न्याय आणि सुधारणेचा मार्ग दाखविला होता.

देवाची दृष्टी - देव कोणालाही जात, धर्म किंवा वंश यांच्या आधारावर स्वीकारत नाही. समाज आणि धर्माची सुधारणा करणारा प्रत्येक व्यक्ती देवाचा माणूस म्हणून ओळखला गेला पाहिजे (प्रेषीत १०:३५).

५. “काळाचा शेवट” म्हणजे काय?

इब्रीकरांस पत्रामध्ये “ह्या काळाच्या शेवटी” असा उल्लेख आहे. याचा अर्थ जगाचा अंत असा नेहमीच होत नाही.

युगांची संकल्पना - विविध धर्म आणि इतिहासामध्ये युगांचे वेगवेगळे प्रकार सांगितले आहेत.

हिंदू धर्माधील युगे

- सतयुग
- त्रेतायुग
- द्वापरयुग
- कलियुग

इतिहासामधील युगे

- पाषाणयुग (Stone Age)
- कांस्ययुग (Bronze Age)
- लोखंडयुग (Iron Age)
- मध्ययुग (Middle Age)
- वैज्ञानिक युग (Scientific Age)

अर्थात “काळाचा शेवट” म्हणजे एखाद्या विशिष्ट युगाची समाप्ती आणि नव्या युगाची सुरुवात असे समजता येते.

सारांश

इब्रीकरांस पत्रामधील “पूर्वज”, “संदेष्टे” आणि “काळाचा शेवट” या संकल्पना आजच्या भारतीय समाजासाठीही महत्त्वपूर्ण आहेत. इस्राएली लोकांचा इतिहास हा बायबलचा भाग असला तरी भारतीय समाजाची स्वतःची वेगळी ओळख आहे. देवाचा संदेश कोणत्याही एका समाजापुरता मर्यादित नाही. देवाने विविध काळात विविध समाजांमध्ये न्याय, सत्य आणि समानतेचा संदेश देणारे लोक उभे केले होते. म्हणूनच समाजसुधारक, धर्मसुधारक आणि शोषितांसाठी कार्य करणाऱ्या समजासेवकांना आपण आदराने पाहिले पाहिजे. आजच्या काळामध्येही अन्याय, जातिभेद आणि असमानतेविरुद्ध आवाज उठविणे हीच खरी संदेष्ट्यांची परंपरा आहे.

चर्चेसाठी प्रश्न

१. इब्रीकरांस पत्रामध्ये "पूर्वज" हा शब्द कोणासाठी वापरण्यात आला आहे?
२. भारतीय समाजामध्ये वर्णव्यवस्थेचा दलित आणि आदिवासी लोकांवर काय परिणाम झाला?
३. देवाने फक्त इस्राएली लोकांमध्येच संदेष्टे पाठविले होते का? उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
४. भारतीय समाजातील कोणते समाजसुधारक किंवा धर्मसुधारक तुम्हाला "संदेष्टे" वाटतात आणि का?
५. "काळाचा शेवट" या संकल्पनेचा खरा अर्थ काय आहे?
६. आजच्या समाजामध्ये संदेष्ट्यांची भूमिका कोण पार पाडत आहे?
७. जातिभेद आणि सामाजिक अन्यायाविरुद्ध ख्रिस्ती समाजाने कोणती भूमिका घ्यावी?

१२. लेखकाचे मनोगत.....

साधारणपणे ११वी आणि १२वी (१९८५ ते १९८७) मध्ये शिकत असतांना माझी भेट दोन मित्रांसोबत झाली होती. ते नेहमी दलितांसोबत होणाऱ्या भेदभावाबद्दल आणि त्यांच्यावरील अन्यायाबद्दल माझ्याशी बोलायचे. तसेच जातीभेद टाळण्यासाठी डॉ. आंबेडकरांनी केलेल्या धर्मपरिवर्तनाबद्दलही ते मला सांगायचे. तोपर्यंत जातीभेद काय असतो ह्याची मला कल्पना नव्हती. माझ्यासोबत भेदभाव झालाही असेली परंतू तो जातीभेद होता ह्याची मला जाणीव नव्हती. त्यांचे बोलणे ऐकून माझ्या मनात जातीवाद्यांबद्दल राग आणि व्देष निर्माण होवू लागला होता आणि मी सुद्धा जातीभेद टाळण्यासाठी धर्मपरिवर्तन करण्याचा विचार करू लागलो होतो.

सुरुवातीपासून मला ख्रिस्ती धर्माचे आकर्षण होते. त्यामुळे मी ख्रिस्ती धर्म स्विकारण्याचा विचार करू लागलो होतो. पास्टर पौल मालायाडी यांच्याहस्ते गोरेवाडा येथील तलावामध्ये मी बाप्तिस्मा घेतला आणि स्वतःला ख्रिस्ती समजू लागलो. खरे पाहता जात, धर्म किंवा नाव बदलण्यासाठी राजपत्रामध्ये (gazette) नोंद करावी लागते, ह्याची मला कल्पना नव्हती आणि तसे करायला मला कोणी सांगितले पण नव्हते. माझे वर्गमित्र बेरील राजेय्या यांनी नागपूर येथील बायबलच्या सभांमध्ये मला नेले आणि तेव्हापासून मी बायबलच्या सभांमध्ये हजर राहू लागलो होतो.

पास्टर पौल मालायाडी यांच्याकडे काही दिवस राहील्यानंतर, त्यांनी माझी व्यवस्था वाडी येथील प्रकाश इन्स्टीट्यूट ऑफ इंडिया या संस्थेमध्ये करून दिली होती. तेव्हा तेथील वॉर्डन ख्रिस्तवासी रेव्ह. विजय पाटील त्यांच्या घरी प्रार्थनेसाठी यायचे. एक वर्ष प्रकाश इन्स्टीट्यूटमध्ये राहून मी आर.ए.सी. चे प्रशिक्षण पूर्ण करू शकलो होतो. परंतू आर.ए.सी. च्या प्रशिक्षणापेक्षा तेथे घेण्यात येणारे बायबलचे वर्ग मला खूप आवडायचे. त्यामुळे प्रशिक्षण संपल्यानंतर नागपूर युथ फॉर ख्राईस्टचे संचालक श्री अण्णा बारसे यांच्यासोबत मी सेवा करू लागलो आणि त्यांनीच माझी ओळख गोरेवाडा येथील प्रेम सेवा शिक्षण संस्थेचे संचालक फ्रंक ज्युलीक ह्यांच्यासोबत करून दिली होती. त्यांनी मला नंतर बंगारापेठ येथील धर्मविद्यालयामध्ये बायबलचा अभ्यास करण्यासाठी आर्थिक सहकार्य केले होते.

तीन वर्षे बंगारापेठमधून आणि दोन वर्षे यु.बी.एस. पुणे येथून धर्मशिक्षण पूर्ण केल्यानंतर माझ्या एका मित्राच्या सांगण्यावरून मी नासिक धर्मप्रांताच्या औरंगबाद जिल्ह्यातील कचनेर या गावामध्ये पाळकीय सेवा करू लागलो. नासिक धर्मप्रांताबद्दल १८४० सी. एन. आय. चर्चचे तेव्हाचे पाळक ख्रिस्तवासी रेव्ह. वायदंडे यांनी दृढिकरणाचे वर्ग सुरू असतांना मला सांगितले होते. तेव्हा राईट रेव्ह. जॉर्ज नायनन हे नासिक धर्मप्रांताचे बिशप होते.

नासिक धर्मप्रांतामध्ये पाळकीय सेवा करत असतांना माझ्या लक्षात आले की ख्रिस्ती लोक सुद्धा जातीवाद पाळतात. तेव्हा मी निराश झालो होतो. जातीवाद टाळण्यासाठी मी धर्मपरिवर्तन केले. परंतू धर्मपरिवर्तन करूनही मला जातीवादाचा सामना करावा लागला होता. त्यामुळे 'ना घर का ना घाट का' 'आसमां से गिरे और खजुर मे लटके' अशी माझी स्थिती झाली होती.

माझी स्थिती पाहून बिशप जॉर्ज नायनन यांनी मला बिशप कॉलेज कलकत्ता येथे उच्च धर्मशिक्षणासाठी पाठवले होते. मी भारतातील आणि विशेषकरून महाराष्ट्रातील ख्रिस्ती लोकांचा अभ्यास करू लागलो. तेव्हा माझ्या लक्षात आले की मांग, महार आणि चांभार जातीतून अनेक लोक ख्रिस्ती झाले आहेत. अनेकजण आदीवासी समाजातूनही ख्रिस्ती झालेले आहेत. मिशनऱ्यांच्या काळामध्ये अनेकांनी धर्मपरिवर्तन केल्याचे मला समजले.

तेव्हा थोड्यावेळासाठी माझे समाधान झाले. कारण जातीवाद टाळण्यासाठी धर्मपरिवर्तन केलेला मी एकटा नव्हतो. माझ्यासारखे अनेकजण होते. पुढे कलकत्ता येथील बिशप कॉलेजमधून धर्मशिक्षण घेत असतांना 'दलित लिबरेशन थिऑलॉजी' (दलित मुक्तीचे धर्मशास्त्र) या विषयावर मी शोधनिबंध (थेसीस) लिहू लागलो. तेव्हा माझ्या लक्षात आले की फक्त नावासाठी धर्मपरिवर्तन करणे पुरेसे नाही, धर्मपरिवर्तनासोबत मन परिवर्तन सुद्धा आवश्यक आहे.

फक्त जातीवाद टाळण्यासाठी धर्मपरिवर्तन केल्यामुळे ख्रिस्ती मंडळ्यांमध्ये नामधारीपणा निर्माण झाला आहे. अनेकांनी देवाचा स्विकार न करता फक्त धर्माचा स्विकार केला. त्यामुळे मंडळ्यांमध्ये सेवाकार्याचा अभाव दिसून येत आहे. अनेक मंडळ्या स्थिरावलेल्या आहेत. त्यांच्यामध्ये सुवार्ता प्रचाराची तळमळ नाही. कारण मंडळीला देवाने त्यांच्या व त्यांच्या पूर्वजांच्या जीवनामध्ये केलेल्या उद्धार कार्याची आठवण नाही आणि जाणीवही नाही.

मंडळीने सुवार्ता प्रचारामध्ये पुढाकार घेण्यासाठी देवाने तिच्या व तिच्या पूर्वजांच्या जीवनामध्ये केलेल्या उद्धार कार्याची आठवण करण्याची गरज आहे. ह्याच उद्देशाने 'बायबलचा अभ्यास भाग तिसरा' हे पुस्तक तयार करण्यात आले आहे. त्यामध्ये निबंधरूपाने पुर्वी लिहिलेले लेख धड्यांच्या रूपाने सुधारीतपणे लिहीण्यात आले आहे.

धर्मपरिवर्तनानंतरचे माझे जीवन खूप संघर्षमय झाले. जसे इस्राएली लोकांना मिसर देशातून निघून वाळवंटातून जावे लागले होते तसे मलाही संघर्षाच्या, अपमानाच्या, निंदेच्या, आरोपाच्या वाळवंटातून जावे लागले होते. परंतू माझ्यासाठी ते आवश्यक होते. कारण धर्मपरिवर्तनानंतर मी दिखाव्याचे जीवन जगू लागलो होतो. स्वतःला कोणीतरी विशेष समजू लागलो होतो, आपले जुने दिवस विसरलो होतो आणि गर्वसुद्धा करू लागलो होतो.

स्तोत्रकर्ता म्हणतो, 'मी पीडित झाल्यामुळे माझे बरे झाले, कारण त्यामुळे मी तुझे नियम शिकलो' (११९:७१). माझा अपमान झाला नसता, निंदा झाली नसती तर मला माझी चुक लक्षात आली नसती. मला देवाच्या कृपेची आणि योजनेची जाणीव झाली नसती.

देवाने उगारिलेल्या भुजांनी, चिन्ह व चमत्कारांनी यहूदी लोकांना मिसर देशाच्या गुलामीतून सोडवले आणि सिनाय पर्वताजवळ त्यांच्यासोबत करार करून ज्यांना लोक म्हणून जगता येत नव्हते त्यांना 'स्वतःचे लोक' होण्याचा सन्मान दिला (निर्गम १९:१-६). उद्दाराचे कार्य प्रगट करण्यासाठी देवाने त्यांची निवड केली (यशया ४९:६). परंतू ते स्वार्थी आणि स्वकेंद्रित बनले. ख्रिस्ती मंडळीने त्यांच्यासारखे होवू नये तर सुवार्ता सांगण्याद्वारे देवाची उद्दाराचे कार्य प्रगट करण्याची योजना पूर्ण करावी. धर्मपरिवर्तन हा भारतीय ख्रिस्ती लोकांचा निर्गमाचा अनुभव आहे ज्याद्वारे देवाने आपल्याला जाती व्यवस्थारूपी मिसर देशाच्या बंधनातून मुक्त करून सन्मानाचे जीवन असलेल्या दुधामधाने वाहणाऱ्या प्रदेशाचे अभिवचन दिले आहे.

